

מגזין הבולאים בישראל

שי לרוכשי קטלוג התערוכה 'ירושלים 2016'

גיליונית זיכרון בלתי מנוקבת במהדורה מוגבלת וממוספרת 1-4,000

ירושלים
2016
Jerusalem

ירושלים 2016 - חווייה מסקרנת לכל המשפחה

ת ערוכת הבולים 'ירושלים 2016' - אשר תקיים בין התאריכים 13-17 בנובמבר במתחם בנייני האומה בירושלים (על פי השעות המופיעות בעמוד האחורי) - מתקרבת אלינו בצעדי ענק, ובהזדמנות זאת ניתן הצצה לתערוכה ולתצוגות המרכיבות אותה. תערוכת בולים לאומית בהשתתפות מציגים מרחבי העולם, היא חוויה שלא כדאי להחמיץ, אשר מתאימה הן לבולאים מיומנים ועתירי ידע והן לחובבי היסטוריה ותרבות. שיטוט בין מסגרות התצוגה דומה למסע תרבותי עשיר אשר סוחף את המתבונן ומאיר בפניו זוויות שונות של ההיסטוריה והתרבות האנושית.

'ירושלים 2016' אינה תערוכה המיועדת לבולאים מנוסים בלבד. בדומה לתערוכות קודמות שהתקיימו בארץ, היא תוכננה להיות מותאמת למתעניינים בתחום בכל הרמות. יתר על כן, בראש מעניינם של מארגני התערוכה היה להנגיש אותה באופן ידידותי למשתמש לקהל הרחב, לבני משפחותיהם של בולאים ולכל אדם שברצונו לספוג מעולם מסקרן וייחודי זה ולהרחיב את אופקו. עבור אלה שאינם בקיאים ברזי הבולאות, זוהי הזדמנות פז להיחשף לתחום באמצעות ההדרכות היוצאות בכל ימי התערוכה בתדירות גבוהה, חינם אין כסף, על ידי מדריכים מנוסים ומסורים אשר יסיירו בתצוגות השונות ויסבירו על הפריטים הייחודיים המוצגים בתערוכה. עבור הציבור הרחב שהבולאות זרה לו, יוצגו כמיטב המסורת מסגרות המגוללות את סיפורו של הבול העברי הראשון ופריטים בולאיים מעניינים ומשעשעים. בולים במגוון צורות וגדלים, מודפסים על חומרים מוזרים, בולים תלת מימדים, ובולים בהם הוצפנו מסרים סודיים. בולי תעמולה שעוררו מחאות דיפלומטיות ואף הובילו לפרוץ מלחמות עקובות מדם, לצד בולי צדקה שתרמו לקידום מטרות נעלות. בולים שבעיצובם השתרבו טעויות מביכות, לצד בולים המתעדים מאורעות היסטוריים רבי חשיבות. מסגרות אלה יפוזרו ברחבי התערוכה בעברית, לצד המסגרות התחרותיות המציגות הסברים בלועזית.

'ירושלים 2016' היא גם הזדמנות מצוינת עבור אספנים להשלים את אוספיהם ולאחר פריטים מיוחדים לאוסף. בין דוכני הסוחרים יפעלו מרבית סוחרי הבולים מישראל, לצד ספק ציוד בולאי מגרמניה, שני סוחרים מארצות הברית ואף סוחר מאיטליה אשר מתמחה, בין היתר, בפריטים תימאטיים יוצאי דופן מכל העולם. בעמודים הבאים ימצא הקורא תיאור מפורט של כל אחת מ-73 התצוגות שיתחרו בתערוכה, על פי חלוקה לתחומים שונים, על מנת להקל על המבקר בהתמצאותו בתערוכה. תיאורים אלה מתאימים לבולאי המנוסה הבקי במכמניה של הבולאות וענפיה, ובשורות הבאות נשפוך אור על תחומים אלה גם עבור מי שלא בקי בתחום. התצוגות השונות מציגות תחומים שונים, פרי מחקר והתמחות רבת שנים של המתמודדים, וכדי להבין את התצוגות נחלק אותם למספר תחומים:

1. **ישראל וארץ הקודש - ירושלים** - ענף זה מתמקד בהיסטוריה הדוארית של ירושלים - בירת העם היהודי ומארכת התערוכה - לאורך השנים, החל מהתקופה שקדמה להופעת הבול, תקופת המעצמות האירופאיות, התפתחות שירותי הדואר בימי המנדט וכלה במחקר מיוחד על בול 'הדרך לירושלים' שהונפק חודשים ספורים לאחר הקמת המדינה.
2. **ישראל וארץ הקודש** - הנושא מגולל את ההיסטוריה הדוארית והבולאית של ארץ ישראל במרוצת השנים ומשקף היבטים שונים בהיסטוריה של ארץ ישראל בפריזמה של הדואר. למשל, נתיבי דואר מיוחדים שיצר היישוב העברי עם יהדות הפזורה טרום הקמת המדינה, שירותי דואר תחת מצור בערים המכותרות בראשית

מען המערכת לפניות ולמנויים: ת.ד. 3301, ת"א 6103201
טל: 03-6295547 • פקס: 03-5259716
Email: ipf@netvision.net.il • www.israelphilately.org.il

עורך ראשי: איתמר עצמון
עיצוב גרפי: א. אורן הפקות דפוס

הפקה: א. אורן הפקות דפוס, שדרות רוטשילד 109, ת"א

תוכן העניינים

2. דבר העורך
- מכתבים למערכת (גנדי ברמן, אריה אולבסקי, הדס גונן-קטן)
3. 'ירושלים 2016' - רשימת התצוגות התחרותיות
7. קטלוג מקוון מבית 'בית טוב' - חלק שני
12. תווה ובוהו בולאי
15. כיצד להסיר חלודה מבולים - המדריך המלא
16. פרופ' אברהם בלום, רחובות וראש פינה - בנמיביה ובארצות הברית
19. הרצל חקק, שנה טובה לירושלים
21. עדכון קטלוג בולי ישראל
25. לרכוש במשרדי ההתאחדות - כרזה
29. עמוד חותמות
30. עמוד סוחרים
- 31.

17/11 - 13/11

לותר קינג ועוד – בראי הבולים שהונפקו בנושא. תחום זה מאפשר הצצה כיצד ניתן לשזור ולארוג סיפור על נושא מסקרן ולהציג את צדדי השונים באמצעות דברי דואר, בולים וחותרות.

לסיום, קיומה של תערוכת 'ירושלים 2016' היא אינה עניין של מה בכך. למן גיבוש הרעיון ועד הוצאת התערוכה לפועל עמדו בפני ההתאחדות ודואר ישראל מכשולים רבים, תקציביים בעיקר, ולמרות כל אלה עמלו הגורמים המעורבים בתערוכה ללא לאות כדי להקים תערוכה מכובדת והולמת. התמורה לכל העוסקים בדבר היא שתגיעו לתערוכה (הכניסה ללא תשלום), והביאו עמכם חברים ובני משפחה כדי שיחכימו ויקבלו הצצה לתחביב האהוב עלינו.

איתמר עצמון
עורך 'שב'ל'

מלחמת העצמאות, וכן תצוגה המתמקדת בהקמת הדואר של הרשות הפלסטינית והאתגרים שניצבו בפניו בשנותיו הראשונות.

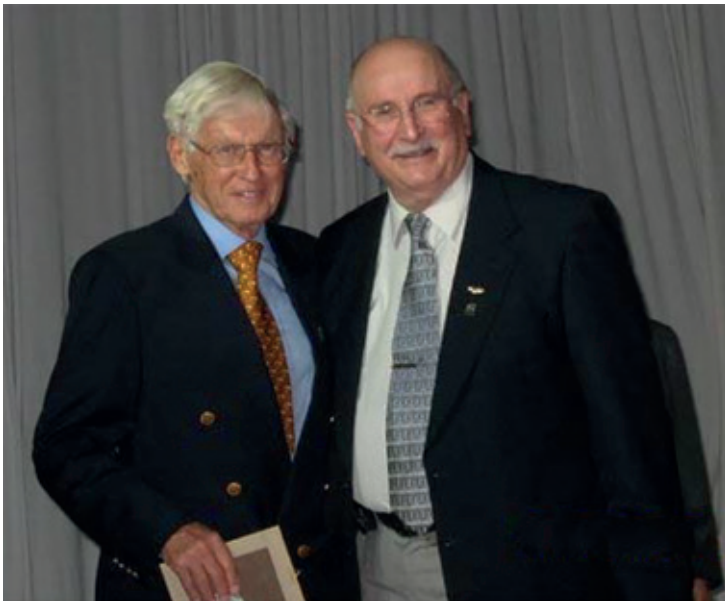
3. **בולאות מסורתית** – תחום העוסק בבולים נבחרים ממדינות העולם, על תשניותיהם השונות והשימוש בהם בפועל, ומאפשר הצצה לבולים ואוספים חובקי עולם. בין היתר יוצג אוסף גויאנה הבריטית – המהווה לדעת רבים את הדובדבן שבקצפת של תערוכת 'ירושלים 2016' וכולל בחובו פריטים נדירים ויקרי המציאות של המושבה הבריטית באמריקה הדרומית, שבוליה מהווים שם נרדף למושא כיסופיהם של כל אספן בולים.

4. **תולדות הדואר** – ענף המגולל את ההיסטוריה של הדואר ואופן הטיפול בדברי דואר ברחבי העולם ומהווה תמונת ראי להיסטוריה של מדינות מרחבי תבל.

5. **בולאות נושאית** – הנושא החותם את הרשימה, מהותו עיון בהיבטיו השונים של נושא כלשהו – כגון שחמט, אננס, רומנטיקה, מרטין

דברי פרידה מחבר בולאי – לזכרו של דני פישר ז"ל

מאת: ד"ר לס גלסמן

דני פישר (משמאל) עם יעקב שבתאי ז"ל

ה

צטערתי לשמוע על פטירתו של חברי דני פישר, שהיה אדם עדין נפש בעל אישיות מיוחדת. הכרתי את דני בתערוכות ובמפגשים בולאיים רבים, אולם היכרותי העמוקה ביותר עמו הייתה בשנת 2005, כאשר הגשתי בקשה להציג בתערוכת הבולים האירופאית בברנו שבצ'כיה, בה מונה דני לקומיסר. היה זה תענוג לעבוד עם דני. הערכתי את המקצועיות שלו ואת הביקורת והעצות שנתן לי באשר לתצוגה שלי.

חמש שנים לאחר מכן מונית לקומיסר בתערוכת הבולים הבינלאומית 'והנסבורג 2010' שבדרום אפריקה ופניתי לדני (שבשל מצבו הבריאותי לא עלה בידו לנסוע לתערוכה) בבקשה שישלח את האוסף שלו לתצוגה. דני הסכים שאקח להציג את האוסף שלו - 'סמליות בפרחים' - שזכה במדליית זהב גדולה וכלל שמונה מסגרות. במסיבת חלוקת הפרסים בתערוכה זאת התרגשתי לקבל עבור דני את מדליית הזהב בנוסף לפרס מיוחד.

דני לא היה רק מומחה בתחום הידע התמטי שלו - אדם בעל ידע בולאי נרחב, אנציקלופדיה מהלכת ממס - הוא גם בלט בנכונותו לחלוק את הידע שלו עם חבריו הבולאים, ותמיד לעודד אספני בולים ומציגים לשפר ולקדם את התצוגות שלהם לתערוכות. אני אסיר תודה לדני על עזרתו הרבה לאורך השנים, ומעבר לכך, עבור הידידות האמיצה שלו.

אנו מאחלים לאביבה ובני המשפחה בשורות טובות. יהי זכרו ברוך.

סבא בבול החלוצים

מאת: הדס גונן קטן

ההומה בלילה ראשון זה לכיבוש העמק... העבודה התנהלה במרץ רב והעסיקה גם כוחות עבודה מגופים אחרים, מלבד גדוד העבודה. תעלות נחפרו לכל אורך העמק והמים רוכזו בהם. השממה שהייתה מאות בשנים קן ליתושי קדחת הפכה גן ושדה, פרדסים וכרם.

העמק נגאל לחיים. ועתה הנהו משתרע בהדר ישובי, מנוף לבניה מחודשת, לקליטת כמהיגאולה החותרים לחוף מולדת" (הקטע פורסם ב"יומן הקיבוץ", עיתון הקיבוץ שיצא אחת לשבוע, ונכתב עבור אחד מימי החגיגות של הקמת הקיבוץ).

סבא היה בעל אישיות ערכית ומשפיעה, בעל חוש הומור בריא ומעגל חברתי רחב, דמות שהותירה חותם עמוק על המשפחה. הוא היה חבר בגדוד העבודה של יוסף טרומפלדור. סבא היה איש צנוע מאוד ולא נהנתן, יישוב הארץ היה בראש סדר עדיפויותיו, רצה תמיד לתרום למדינה. כשהוקמה המדינה עבד במשרד המסחר והתעשייה, בתקופת

ול מסדרת בולי החלוצים, אשר הופיעה ב-23 ביולי 1976 בעיצובו של צבי נרקיס, מציג תמונה של סבא שלי, משה אוסטרן ז"ל, ממקימי קיבוץ עין חרוד. בול זה הינו 'גאוות המשפחה' וסיפור הנפקתו שזור בסיפור חייו של סבא.

סבא נולד בשנת 1897 בעיר בסובאלק שבפולין ונפטר בשנת 1968. רעייתו מרים נולדה בשנת 1889 ונפטרה בשנת 1975. שניהם עלו לארץ במסגרת העלייה השלישית כחלק מתנועת ה'חלוצ'. שניהם היו ציונים, אנשי עבודה, אשר הקימו את הקיבוץ ועבדו בו כל ימי חייהם. עד יומם האחרון חיו בתחושת שליחות.

סבא היה הראשון שדרך על אדמת עין חרוד. דבריו על העלייה לקיבוץ פותחים אשנב וחושפים טפח מהלך הרוח ששרר למן היוודע האישור על הקמת הקיבוץ ועד ייסודו בפועל:

"ביום השלישי, י"ז באלול תרפ"א*, היינו שקועים איש-איש במלאכתו בבניין המסילה. ולפתע מופיע חבר רוכב על סוס ומזעיק את כולם, בשורה בפיו: טלגרמה הגיעה מלבקוביץ, מן הקונגרס, לאמור: הגדוד עלה יעלה להתיישב בעמק נוריס! תרועות נלהבות פרצו מפיות החברים. הרוכב המשיך וקרא בשמות אלה אשר עליהם להניח מיד את עבודתם ולבוא למחנה להתכונן לעליה. בין הנקובים בשמותיהם הייתי אנוכי. אנו, המאושרים, פנינו ללכת אל המחנה ופצחנו בשירה אדירה..."

אנו חונים ליד הגלבע הרוחש אגדות-קדומים על שאול ועל יהונתן ומעלה את זכר קינת דוד על מות-גיבורים. חלום העתיד ואגדת העבר נשתזרו בלבנו ההומה

לא על נקלה הגענו אל מחוז חפצנו. לרגלי מדרוני הגלבע החשופים והחרוכים נמשכו כתמי ירוקה של ביצות נרחבות... במאמצים משותפים הגענו סוף-סוף אל מקום חנייתנו, הוא מדרון הגלבע, מערבית מן המעיין. השטח זרוע כולו אבנים, ואלה שהקדימונו החלו כבר בסיקול.. היה אותו לילה ליל שימורים לכולנו. אנו חונים ליד הגלבע הרוחש אגדות קדומים על שאול ועל יהונתן ומעלה את זכר קינת דוד על מות-גיבורים. חלום העתיד ואגדת העבר נשתזרו בלבנו

* 1921 (העורך).

והכיר את התמונה המתנוססת על הבול, אשר הייתה תלויה שנים בבית סבא וסבתא, זיהה את סבא והיה נרגש מאוד. הוא קנה מספר מעטפות ושלח לכל בני הדודים והמשפחה, וגם לאמי שלח, מעטפה אחת עם הבול. אמא שלי, אשר מתקרבת לגיל הקשישים (לטענתה), רצתה שלכל הנכדים יהיו גם עותקים ממנו, ולכן אנחנו ילדיה התחלנו לחפש את הבול... לילדינו.

סבא היה אספן בולים נלהב בעצמו ואך טבעי שאישיותו - בה הייתה טבועה אהבת הבולים לצד רגשות חלוציים עזים - נבחרה להופיע על בול ישראלי.

הצנע היה מפקח של אזור מחוז צפון, הגליל ועמק בית שאן, ופיקח על ענף המזון. לאחר פרישתו עבד במזכירות נגריית הקיבוץ. הוא נפטר בד' באייר, בסמיכות ליום העצמאות של המדינה שכל כך אהב.

הייתי בת שש כשאר הבול ראה אור. לאחרונה החלה המשפחה להתעניין שוב בנסיבות הופעתו. הסתבר כי הבול עוצב בהשראת תמונת קיר של סבי ששכנה (וייתכן שעדיין שוכנת) במוזיאון בית שטורמן שבקיבוץ עין חרוד. אני זוכרת את ההתרגשות שאחזה במשפחתי עם הנפקתו. בן דוד של סבא, שעבד בדואר ישראל

מכתב למרגל האטום?

ב

תוהה האם זהו אותו יוליוס רוזנברג - מרגל האטום המפורסם שהוצא להורג יחד עם אשתו אתל בארצות הברית? יוליוס ואתל גרינגלאס רוזנברג היו זוג יהודים אמריקאים, הידועים בכינויים 'מרגלי האטום' אשר נעצרו בשנת 1950 והורשעו שנה לאחר מכן בעוון ריגול עבור ברית המועצות ומסירת סודות אטום. השניים הוצאו להורג ב-19 ביולי 1953.

מוטי קרמנר, מחבר המאמר ובעליה של המעטפה שלח לנו את הסריקה של הצד האחורי עם כתובת השולח. חיפוש מידע אודות הפרשה ותאריכי משאיר ספק רב באשר לקשר בין המרגל לבין המען ששלח את המעטפה. האם מדובר בקרוב משפחה שהמשיך לשלוח מכתבים לבן משפחתו, בטרם פורסמה הפרשה באמצעי התקשורת?

קוראים בעלי נטייה למחקרים היסטוריים מוזמנים לנמק את עמדתם האם ייתכן קשר.

מאמר "ישראל 1948-1959 - דואר מבויל בבול זיכרון בודד" (שבל 102, עמודים 13-15) מאת מוטי קרמנר, הוצגה מעטפה מהתאריך 14.1.1953, שנשלחה מתל אביב לברוקלין, ניו יורק. המעטפה הוחתמה בישראל בחותמת הצנזור 'א' בגב המעטפה ובוילה בבול 220 פרוטה, בהתאם לתעריף למכתב דואר אוויר לארצות הברית הנהוג באותם הימים.

האם מדובר בקרוב משפחה שהמשיך לשלוח מכתבים לבן משפחתו, בטרם פורסמה הפרשה באמצעי התקשורת?

הקורא אריה אולבסקי הפנה את תשומת ליבנו לשמו של המען המופיע בחזית המעטפה - יוליוס רוזנברג מניו יורק. אריה

צדה האחורי של המעטפה: כתובת השולח וחותמת הצנזור 'א'

הצד הקדמי של המעטפה

צוהר לתוויות העזר

מאת: גנדי ברמן

גוביינא דואר מבוטח, המהוות נושא למחקר שלם. למעשה, מעט מאוד ידוע על פעילותם של שירותים אלה במהלך השנים מבחינת תעריפים, סוגי הטפסים שנדרש למלא לצורך שירותים אלה וכיצד בזה.

גם לתוויות המוכרות של דואר רשום ניתן למצוא שימושים דיי מעניינים, כמו למשל תווית יעד לשק דואר רשום שנשלח מהשירות הבולאי לבית הדואר של בת ים המוצגת בזאת. תחום אחר בפני עצמו הוא דברי דואר שניזוקו מסיבות שונות. במקרים אלה, ישנם נהלים מיוחדים וכמובן גם תווית שצורתה השתנה עם השנים. תחום התוויות הוא אפוא כר פורה למחקר בענף תולדות הדואר של ישראל. בתמונות שלפניכם מופיעים דגמים של מספר תוויות מתקופות שונות, על מנת לעקוב אחר השינויים העיצוביים שחלו בהן במרוצת השנים:

רבים מהקוראים בוודאי מכירים את התוויות הקטנות והצבעוניות המודבקות על המעטפה לצד הבולים או חבויות לרוב בסוף האלבום או בתחתית הקופסה עם הבולים. מכיוון שתוויות אלה אינן בולים של ממש ולא מתועדות בקטלוגים הנפוצים, לרוב נוטים לייחס להן חשיבות מועטה. רק תוויות הרישום השונות, אשר שימשו לרישום סוגים שונים של דברי דואר וחבילות, זכו למחקר קטן ואפילו מופיעות בקטלוג BALE הידוע. התוויות הנפוצות ביותר, בהן אנו נתקלים בתדירות הגבוהה ביותר, הן תוויות דואר האוויר. בתמונות הבאות ניתן לעקוב אחר השינויים הרבים שעברו על תוויות אלה במרוצת השנים, הן במראה ובתוכן שלהן. תווית מסוג נוסף אותה וודאי פגשתם היא תווית 'אקספרס', שגם עברה שינויים עיצוביים ותוכניים רבים במהלך השנים. בנוסף לתוויות הנפוצות, ישנן תוויות מסוגים נדירים יותר, כמו תוויות

ירושלים 2016

רשימת התצוגות התחרותיות

הדואר העותומאני מירושלים ליפו, עכו, חיפה, צידון וביירות. סניפי דואר של קונסוליות זרות וקווי אניות וסניפי הדואר הזרים.

מיכאל פוק (סלובניה) - ירושלים 1655 - 1917, נתיבים ובתי דואר. תולדות הדואר של ירושלים, נתיבים וסניפים.

מיכאל בס (ארה"ב) - הדואר הזר בארץ ישראל, 1852 - 1914. מחקר זה מתמקד בתעריפי הדואר של חמש המעצמות הזרות (צרפת, אוסטריה, רוסיה, גרמניה ואיטליה) שפתחו סניפי דואר בארץ ישראל. שתי הראשונות הפעילו ברציפות שירותי דואר במשך 62 שנה, רוסיה מ-1866 עד 1914, גרמניה מ-1898 ואיטליה מ-1908. ההתפתחויות המוצגות משקפות את השאיפות הפוליטיות והכלכליות של המעצמות האירופיות והתחרות ביניהן.

שלמה שטרן (ישראל) - הדרך לירושלים.

מחקר מיוחד על בול "הדרך לירושלים". מוצגות הצעות העיצוב, 3 הדפסות ו-12 צמודות הגלופה האפשריות, צמודות לא מנוקבות, עיצוב מעטפת היום הראשון, רשומה עם חותמת האסיפה המכוננת.

ישראל וארץ הקודש

ג'ונתן בייקר (ארה"ב) - הכיבוש והמנהל הבריטי בארץ ישראל וסוריה הגדולה 1914-1920.

התצוגה מראה את התפתחות שירותי הדואר הצבאי הבריטי בארץ ישראל ממלחמת העולם הראשונה ועד לסיום הממשל הצבאי בהתחלה, מעטפות מתקופת ריכוז הכוחות במצרים, אח"כ מעטפות אזרחים בשיטות העברה שונות ומשונות, מעטפות המדגימות היבטים רבים של השירות עם פריטים נדירים.

שי שבתאי (ישראל) - קשרי הדואר של היישוב העברי 1939-1948.

התצוגה מראה את נתיבי הדואר המיוחדים שיצר היישוב - הקהילה היהודית הציונית בארץ ישראל - בתקופה שבין פרוץ מלחמת העולם השנייה לבין ייסוד מדינת ישראל. בפרק הראשון מוצגים השינויים בקשרי הדואר כתוצאה מהמלחמה, בפרק השני - דואר המתנדבים היהודיים בצבא הבריטי. בפרק השלישי - דואר העולים הבלתי לגאליים, דואר לוחמי המחותרת המוחזקים בבתי כלא ובמחנות בריטיים. הפרק המסיים כולל מכתבים של דואר מאולתר במלחמת יום העצמאות.

פאולו רוסי (ברזיל) - בולי E.E.F. הכחולים, ארץ ישראל 1918.

16 הדפים של התצוגה מתארים את הבולים הזמניים שהונפקו על ידי חיל המשלוח הבריטי ממצרים, בדפים הראשונים דוגמאות עיצוב ושלבי ההדפסה ואח"כ ההדפסות השונות, שגיאות ותשניות.

ת ערוכת 'ירושלים 2016' מורכבת מ-73 אוספים תחרותיים של מציגים שונים אשר יתחרו זה בזה. לנוחותכם, מוצגת בזאת רשימה של כל אחת מהתצוגות, תוך תיאור ופירוט מהותה של כל תצוגה, על פי חלוקה קטגורלית על מנת להקל על המבקר בהתמצאותו בתערוכה.

המבקר בתערוכה יתקשה לעיין ביסודיות בכל מגוון התצוגות, בייחוד כאשר אף אחת מהן (כולל לא של האספנים מישראל), תוארו בעברית. מאחר שהתערוכה נערכת לפי כללי איגוד הבולאות העולמית (FIP) וארבעה מתוך חברי צוות השיפוט הם שופטים מחו"ל, שפת התצוגות היא ברובה אנגלית (מעט גרמנית וספרדית). התיאורים נעשו על פי הדף הראשון שסופק על ידי המציגים, אולם לצערנו חלק מהמציגים לא שלחו פירוט עד למועד סגירת הגיליון. רמת הפירוט איננה מעידה בהכרח על איכותה של התצוגה - אלא רק על איכות המידע שהגיע לידיו. אנו מקווים כי הקוראים יוכלו להיעזר בתיאורים התמציתיים להלן, כדי לתכנן לעצמם באיזה תצוגות להתמקד.

ישראל וארץ הקודש - ירושלים

שאולה אלכסנדר (ישראל) - תולדות הדואר של ירושלים.

האוסף כולל חמש מסגרות מחקר על תולדות הדואר של ירושלים והתקופה הקדם בולאית והשליחים הלא מאורגנים, עד לסיום השלטון העות'מאני בירושלים שנכבשה על ידי הגנרל אלנבי בדצמבר 1917. ההתכתבות המוקדמת של אנשי הדת הנוצריים הועברה ליעדה בעיקר על ידי עולי רגל וכמרים, אך גם תוך שימוש בשירותי הקונסול האוסטרי בקושטא שהעביר דואר לווינה דרך נתיב יבשתי. ירושלים חוברה ב-1841 לנתיב הדואר העות'מאני עכו - ביירות דמשק וב-1852 לשירות דואר קבוע שיצא בכל יום חמישי והגיע בכל יום ראשון. ב-1865 נפתח סניף הדואר הטורקי הראשון בעיר. בשנות החמישים של המאה התשע-עשרה משרדי הדואר של צרפת, אוסטריה ורוסיה התחילו לפעול בארץ ישראל ובירושלים. חמישים שנה מאוחר יותר החלו לפעול גם הדואר הגרמני והאיטלקי, וטורקיה נאלצה תחת הסכמי הקפיטולציה להסכים לפעילות בתי הדואר הזרים הממוקמים בירושלים. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה נסגרו בתי הדואר הזרים ב-30 בספטמבר 1914.

לס גלסמן (ירושלים) - תולדות הדואר של ירושלים - התקופה הקדם בולאית.

מסגרת תצוגה בודדת המציגה מכתבים מסחריים, מנהליים, צבאיים, דתיים ודואר עולי רגל משנת 1600. מכתבים אלו הועברו על ידי שרותי דואר מאורגנים, שליח פרטי או הרכב של שני אלה.

ירמיהו רימון (ישראל) - פרופיל הדואר של חיפה.

תולדות הדואר של חיפה בכל התקופות.

תומס רדזוויט (גרמניה) - השואה - רדיפה והתנגדות.

על הטרור של הלאומנות הגרמנית ותולדות השואה.

דונלד חפץ (ארה"ב) - דברי דפוס בארץ ישראל 1889 - עד 15 במאי 1948.

התצוגה מראה כיצד שינויי תעריפים השפיעו על הדואר במהלך חמש תקופות: התקופה המוקדמת עד 1948, בה פעלו בארץ חמש מנהלות דואר זרות ותקופת מלחמת העולם הראשונה בה נסגרו בתי הדואר הזרים, הדואר הצבאי הגרמני כמעט ולא העביר דברי דפוס וזה הבריטי הרבה לעשות זאת, הדואר הצבאי הבריטי 1920 עד 1948 - דואר אזרחי בריטי באביב 1948 - כאשר דברי דפוס הועברו בכל מיני שיטות מאולתרות.

כריסטיאן אברנאל (צרפת) - דואר אזרחי בארץ ישראל 1938-1945

נתיבים וקשרי דואר, מקורות או יעדים יוצאי דופן, תעריפים ודרכי העברה מיוחדים.

ברוך ויינר (ישראל) - שבויי מלחמה יהודיים במלחמת העצמאות.

איתמר קרפובסקי (ישראל) - ישראל תקופת המעבר 1948 - ערים תחת מצור.

חודשים לפני הכרזת העצמאות, נוסדו שרותי דואר זמניים בארבעה ערים מכותרות: צפת, נהריה, ראש"צ וירושלים. שמונה מסגרות תצוגה מביאות את הסיפור המלא של הבולים ושרותי הדואר של צפת, דואר הסירה של נהריה, המשורייני של ראש"צ ובולי ירושלים הנצורה.

דוד הלד (ארה"ב) - שירותי הדואר הצבאי במלחמת העצמאות - מאי יוני 1948-1949.

חותמות משולשות על דברי דואר העידו על כך שהשולח הוא איש צבא בשירות והדואר חינם. האותיות כב"א (כוחות בטחון ארציים) והמספר ציינו את היחידות הצבאיות. היו בשימוש בערך 460 מספרים ממספר 140 - עד 605. בבסיסים מסוימים הוקמו יחידות דואר צבאי עם מספרים בני ספרה אחת.

הנרי נוגיד (ארה"ב) - ארבע הערים הנצורות - 1948.

עם הפסקת שירות הדואר הבריטי בארץ ישראל הפעילה מנהלת העם שירותי דואר זמניים. הערים ראשון לציון, צפת, נהריה וירושלים היו נצורות או מנותקות וערים אלה דאגו להנפיק בולים זמניים שהיו בשימוש עד שהמצור הוסר.

דונלד חפץ (ארה"ב) - דברי דפוס לארץ ישראל בתקופת איגוד הדואר העולמי השנייה 1948.

תצוגת מסגרת בודדת זאת מטרתה להראות באופן עקיף את ההתפתחות הכלכלית של הארץ באמצעות ריבוי השימוש בהתכתבות עסקית.

ורברט פילדס (ארה"ב) - דואר עברי 1948, דמי דואר והשימוש בהם.

כיצד נוצרו בולי דואר עברי (ניסיונות צבע, עיצוב ודפוס), צמודות

גלופה שונות, תשניות נייר ונקבוב, סוגי השבלים השונים. הדפסי הרכב "דמי דואר" כלולים בתצוגה כי הודפסו מאותן גלופות דפוס כמו בולי דואר עברי הרגילים.

מיכאל גרוס (ישראל) - דואר עברי - היצירה והדפוסות 1948-1949.

סיפור הייצור במחתרת של בולי דואר עברי, החל מהצעות הציור "הודה" ו"ארץ ישראל", השימוש בכל סוגי הנייר והדבק שניתן היה להשיג. השימוש במכונות נקבוב שונות. סדר דפוס שונה והדפוסות השונות של השבלים, הצעות גלופה, הדפסות ניסיון, ניסוי צבע, בולים חסרי נקבוב, סימוני גלופה שונים, בולי דמי הדואר וניסיונות דפוס של דמי דואר.

רפאל לבנת (צרפת) - דואר עברי - על מעטפות, גלויות ודברי דפוס.

ז'אן פול דנון (צרפת) - ישראל 1948 - בולי המועדים.

מיקומי גיליונות הדואר בגיליון הדפוס, מעטפות עם 38 מיקומים שונים, תעריפים ושימושים.

דן בלאו (ארה"ב) - תולדות דואר האוויר של ארץ ישראל.

דואר האוויר המוקדם ביותר הוא של גייס האוויר הגרמני במזרח התיכון (1915-1918) שפעל בשיתוף עם התורכים, אך למעשה דברי הדואר הובלו שלא באוויר אלא על ידי שליח לקושטא ומשם לגרמניה. התפתחות דואר האוויר הבריטי התחילה במלחמת העולם הראשונה עם הדואר הצבאי, חייל האוויר הבריטי יצר את הנתיב קהיר-בגדאד דרך ארץ ישראל. ב-1927 נוסדה חברה אזרחית בסבסוד ממשלתי בשם "נתיבי האוויר הקיסריים". החברה הפעילה שירות אווירי מאנגליה להודו ופיתחה גם את הנתיב לבצרה. ב-1929 נערכה "טיסת מצריים" ב-1938 הוקם שרות דואר אוויר בריטי, דרך ארץ ישראל עברו מספר נתיבים של חברות מצרפת, הולנד, מצריים, איטליה, פולין ונתיבים טרנס אטלנטיים שונים של חברות בריטיות לא ממשלתיות התצוגה מסתימת במעטפה מ-16.4.1948 מישראל לקולומביה.

בריאן גרוזד (דרום אפריקה) - ישראל 1950 בולי דואר אוויר הראשונים.

התכנון, הניסיונות, התשניות והשימושים.

יעקב שבתאי ז"ל (ישראל) - השימוש בדמי דואר בישראל 1972-1948.

התצוגה מתארת את נהלי הטיפול בדואר קנוס מאז הקמת המדינה במאי 1948 ועד לתחילת שנות השבעים, כאשר הופסק השימוש בבולים. בבולי דמי דואר מיוחדים מוצגים דואר קנוס פנים ארצי, דואר נכנס, רישום חובה, דואר מוחזר, ראש ערימה, פעמיים קנוס ודואר שליחים. החלוקה היא לארבע תקופות, הראשונה מ-2.5.1948 עד 30.4.1950 (הפסקת שרותי דואר מנדטוריים, מנהל העם, המעבר לדואר ישראל, דמי דואר - דואר עברי).

התקופה השנייה היא עד מאי 1953 (סדרת דמי דואר מן המניין הראשונה). התקופה השלישית, עד דצמבר 1959 (סדרת דמי הדואר מן המניין השנייה). בחלק הרביעי מ-1960 עד 1972 השימוש לצורך קנס בבולי דואר רגילים.

ברוך ויינר (ישראל) - שבויי מלחמה ערביים במלחמת העצמאות.

איריס אדור (ארה"ב) – איי ריוקיו – "העלמות השמימיות" סדרות דואר אוויר 1951-1972.

הציור של הבולים לקוח מהמיתולוגיה המאוד פופולרית באי. ב-24 שנות המנהל האמריקאי באי ריוקיו הונפקו ארבע סדרות דואר אוויר עם אותו הציור. למרות מקורם המודרני הבולים, במיוחד המשומשים, נדירים.

לורנס הבר (ארה"ב) – החצי הפני העשורוני מטיפוס משין.

אוסף מסורתי המתאר את כל התשניות של בול זה במשך 15 שנים של שימוש נרחב לדואר כמותי, כולל שינויים בנייר בדבק ובשכבות הזרחן.

יוהנס בורמן (גרמניה) – נפאל, קדם בולאות וקלאסיקה.

ללא הסכמי דואר הדדיים עם מדינות אחרות, בולי נפאל היו בשימוש פנימי בלבד. שירותי הדואר הבריטיים בהודו, שהיו בקטמנדו, היו אחראיים לדואר לחו"ל. רק אחרי הסכם דואר עם הודו ב-1936 שימשו בולי נפאל גם לדואר חו"ל. התצוגה מראה ההתפתחות של שירותי הדואר הממשלתי, שירותי הדואר לציבור הרחב ללא בולים, התקופה הקלאסית של הבולים וקשרי דואר עם מדינות זרות.

נסטור נונז (ארה"ב) – ג'והור – התקופה הקלאסית.

מדינת ג'והור היא אחת המדינות המרכיבות את מלזיה המודרנית. תצוגה מסורתית זאת מתחילה בבולי מושבות המיצר עם הדפס רכב (1876 עד 1891), עובר לבולי תמונות של שליטים ותשניות שלהם, הבולים הראשונים נדירים במיוחד.

יוליאן שמרוט (ישראל) – חותמות ונתיבים ונתיבי דואר של רודזיה 1849-1924, מסע בולאי.

החברה הבריטית בדרום אפריקה פיתחה את אזור רודזיה בהקשרים של כריית זהב, פלטינה, פחם ועוד חקלאות וקווי רכבת. התפתחות הרכבת יצרה את נתיבי הדואר במדינה ובולים עם ראשי התיבות של שם החברה היו בשימוש בשנים 1892 – 1924. בתצוגה המסורתית החותמות והתשניות שלהן מובאות רק כדי להראות את התמונה השלימה של שירותי הדואר במושבה.

אנריקה פאגה חואן (ספרד) – הקרפטים האוקראינים 1944-1946.

אנדרו אורשומה (ארה"ב) – אולימפיאדת שבויי המלחמה במחנה גרוס בורן 1944.

בולי זיכרון, דברי בולים ופריטים פילטליים נוספים שהונפקו לכבוד המשחקים האולימפיים במחנה השבויים לקצינים גרוס בורן בפולין בשנת 1944. שירותי דואר הפנים במחנה אורגנו במסגרת הסכמי ג'נבה ותרמו למורל השבויים. המסגרת הבודדת מאורגנת מסורתית.

תולדות הדואר

ווסמה גרינפלד (ארה"ב) – חותמות הדואר הרשמי של ריגה 1860-1771.

תצוגת מסגרת בודדת ובה מחקר על הצורות והטיפוסים של החותמות בשימוש רשמי ממשלתי מריגה, במחוז לבוניה תחת האימפריה הרוסית.

בנדיקט טרמיני (ארה"ב) – הקמת דואר הרשות הפלשתינית.

כרוניקה העברת שירותי הדואר הצבאי הישראלי לאחריות הרשות בעזה, יהודה ושומרון לאחר הסכמי אוסלו. בעיות רבות במעבר כמו מחסור בחותמים, בולים שלא הודפסו כראוי, הדפסי רכב והדפסות חוזרות. סיפור חמש השנים הראשונות.

שאר המדינות – בולאות מסורתית

"האוסף הגדול" (פסוידון) – גויאנה הבריטית 1815-1875.

אוסף מסורתי עם הרבה פריטים יחידים או כמעט יחידים, פריטים נדירים עם אילן יוחסין מפורסם. האוסף מתחיל במבחר מעטפות קדם בולאיות ובולי בריטניה שהשתמשו בהם במושבה. בהמשך המבחר הגדול שהוצג אי פעם של "סלילי הכותנה" 1850-1851 לא משומשים, חלקי גליונות ומעטפות. שתי השגיאות המקוטלגות: ה"אניות הגבוהות" של 1859 וה"אניות הקטנות" המנוקבות של 1860-1875 מוצגות מעט בגלל מגבלות המקום. האוסף מסתיים עם הבולים הזמניים של 1862 על מעטפה חשובה.

אאוגניו דה קואסדה (ספרד) – הדואר הרשום ו"אלפונסילו" 1879-1884.

אלפרדו מיגל (ספרד) – ספרד הרפובליקה הראשונה 1873-1875.

אנריקה פאגה חואן (ספרד) – צ'כוסלובקיה 1918-1939.

אסטווה דומנק (ספרד) – בולי הטלגרף המזויפים 1944-1946.

ינג הואנג (ארה"ב) – בול ההתנגדות הסינית שהונפק על ידי ארה"ב ב-1942.

אחרי ההתקפה על פרל הרבור ב-1941 הכריזה ארה"ב מלחמה על יפן ובהמשך החליטה לסייע מורלית גם לעם הסיני במלחמות ההתנגדות לכיבוש היפני, לכן הורה הנשיא רוזוולט על הנפקת בול לזכר חמש שנים להתנגדות. התצוגה מתמקדת במעטפות היום הראשון וכוללת גם הדפסות ניסיון ושימושי דואר.

דריל רייבר (ארה"ב) – אתיופיה 1928-1931 הקיסרית זאודיטו וראס טפארי.

סדרה מן המניין זאת הייתה בשימוש כשנתיים וחצי והתצוגה חוקרת את הדפסי הרכב, שגיאות הדפוס, התשניות, הבולים הלא מונפקים שזכו לשימוש דוארי והחותמות בשימוש בתקופה. התצוגה כוללת מחקר אישי לצורך זיהוי הזיופים הרבים הקיימים.

יהודה קליינר (ישראל) – שלושת דברי הבולים הראשונים.

AQ הוא דבר הבולים הראשון שחייב פורמלית תשלום מראש, הפנייה לשלטון בוונציה הייתה חייבת להיות על דפים כאלה, שיטה זו הופעלה מ-1609 עד 1797. משנת 1792 גם ממלכת סרדיניה החליטה לגבות מס על שירותי הדואר ומ-1818 הנהיגה שיטה של הטבעת סוג של בול על כל סוגי דפי הנייר. דפים כאלה כונו "קווליני" (הרוכב הקטן), וזהו דבר הבול השני בעולם. ב-1840 נולד דבר הבולים השלישי, הוא המאלרדי המפורסם על שם מעצב הציור שהודפס על הדפים ועל המעטפות של 1840, לאחר הנהגת תעריף הדואר האחד.

הצאר ניקולאי הראשון פרסם את כלל הצנזורה על ספרים ופרסומים זרים כבר ב־1828. מחקר זה מביא את הטיפוסים של החותמות והסימונים השונים.

יולי קלר (ישראל) - רוסיה הסובייטית אחרי המהפכה - תקופת אינפלציה העל 1917-1923.

הממשל הסובייטי, אחרי מהפכת אוקטובר, אימץ את שיטת הדואר ואת בולי רוסיה הצארית. האינפלציה שהתחילה מיד דרשה שינויים תכופים בתעריפים, עליות וירידות בערך הנקוב. ממרץ 1920, היו עליות פי 100 ומאפריל 1922 פי 10,000. מיולי 1922 שינויי מטבע הביאו לירידה פי 10,000 ואח"כ פי 100. בשמונה מסגרות תצוגה מכוסות 23 תקופות של תעריפי פנים ו־28 תקופות של תעריפי חו"ל.

הנס וורנר סלצמן (גרמניה) - עם אופניים בחזית.

הדואר הצבאי של יחידות האופניים 1914-1918 מתואר מתחילתם (בשימוש בסוסים), קווי החזית, היחידות בבוואריה, פרוסיה וסקסוניה.

ברברה לזין (ישראל) - האיטי - התפתחות דואר האוויר עד שנת 1948.

התצוגה מפרטת התפתחות דואר נכנס ויוצא החל בשרותי דואר האוויר של חיל הנחתים של ארה"ב ב־1925. שרותי דואר אוויר רבים התפתחו כתוצאה מהתקדמות טכנולוגיה תעופתית והודות לטייסים חלוצים בחצי הכדור המערבי. מוצגים מכתבי צפלינים, דואר מעוט, טיסות הינדנבורג ומכתבים נדירים שהוטסו על ידי לינדברג.

ג'ורגי לובי (הונגריה) - צ'כסלובקיה, הרפורמה המוניטרית בתקופת המעבר יוני 1953.

הייקו הובר (גרמניה) - מחנה שבויים סטלג - XIII סולצבאק רוזנברג.

סיד מורגנשטיין (ארה"ב) - איי לונדי.

התיירים המבקרים באי האנגלי הם המשתמשים העיקריים בבולים המקומיים המותרים לביול ליד הבולים הרגילים של בריטניה. התצוגה מראה דואר מסחרי מהאי ליעדים שמחוץ לממלכה הבריטית.

בולאות נושאים

פיליפ סטגר (ארה"ב) - האנס.

סיפור האנס ממקורותיו הצנועים עד לתבואה בעלת חשיבות כלכלית מרובה ויחסיו עם האדם.

דרק קורפציוולו (ארה"ב) - התבל - אגף הנוער.

חלל זמן, אנרגיה וחומר - הכל מתואר באמצעות המגוון הגדול ביותר והאפשרי של סוגי פריטי דואר.

יורם לוביאנקר (ישראל) - השחמט - משחק מלחמה.

התצוגה מנתחת את משחק השחמט בהשוואה למלחמות אמיתיות, כללי המשחק ומינוחי המשחק מושווים במקביל לאסטרטגיות, טקטיקות ומינוחים של מלחמות אמיתיות. הפרטים הדואריים מוצגים זה מול זה במקביל. סיפור השחמט מסתיים במסקנה הבלתי נמנעת שבתקופה האחרונה כללי המלחמות האמיתיות כבר לא דומים לכללי משחק השחמט.

פול אלן (ארה"ב) - דואר הודי יוצא לבריטניה, אירופה וארה"ב בתקופה הוויקטוריאנית 1854-1876.

התצוגה מתמקדת בתעריפים ונתיבים של הדואר היוצא מהודו הבריטית לאיים הבריטיים, אירופה וארה"ב, זאת מאז החוזה הבלעדי להובלת דואר מהודו שניתן באוקטובר 1854 לחברת הספנות המזרחית ועד כניסת הודו לאיגוד הדואר העולמי ב־1876. מוצגים ארבעת הנתיבים המערביים ופרקי התצוגה מאורגנים בהתאם: דרך המפטון, דרך מרסיי, דרך טריאסט ודרך ברנדיזי. אף שהתצוגה מתחילה בתקופה שכבר היו קיימים בולים, השימוש בבולים לא נדרש עד 1858 וניתן היה לשלם מראש במזומן, או תוך ציון על המעטפה שיש לגבות את דמי הדואר מהמקבל.

תומס מזה (ארה"ב) - העיר ניו־יורק בתקופת התעריף הזול הראשון.

במסגרת התצוגה נדונה התגובה של שירות הדואר המקומי של ניו יורק להנפקות הכלליות והזמניות הראשונות של דואר ארה"ב.

אדולפו סריאס אנריקה (ספרד) - קובה - בולי הדואר בתקופת איזבל השנייה.

אגוסטין אלברטו (ספרד) - הדואר בקנריים, אלפונסו ה־12 1909-1925.

אחתם אל מנסיאר (ארה"ב) - המלחמה שנשכחה - כוח המשלוח ההודי והמלחמה במסופוטמיה 1914-1918.

מטרת המערכה במסופוטמיה הייתה למנוע נפילת העיר בצרה לידי מעצמות הצייר למקרה שתורכיה תיכנס למלחמה לצד גרמניה. המערכה הסתיימה בכמיליון חיילים ואזרחים בשדה. התצוגה מפרטת את תולדות הדואר בעת הכיבוש הבריטי של מסופוטמיה החל מהנחיתה הראשונה של כוח המשלוח מהודו לבצרה. התצוגה מסתיימת עם כיבוש מוסול בצפון והשגת הפסקת אש. הפריטים הדואריים המוצגים הם של דואר צבאי והדואר האזרחי.

גנדי ברמן (ישראל) - דואר בקרים בתקופת המעבר מרץ-אוקטובר 2014.

מחקר על הבולים, התעריפים וטיפוסי החותמות. המחקר מוביל להגדרת תתי־תקופות לפי שימוש בבולים וחותמות של אוקראינה, שימוש מעורב בבולים וחותמות של אוקראינה ורוסיה ורק פריטים רוסיים.

כריסטיאן צ'אבק (גרמניה) - גרינלנד.

האי הגדול בעולם התגלה מחדש בתחילת המאה ה־18 ופעילויות מיסיונריות וכלכליות הביאו לפיתוח איטי של שירותי דואר. תנאי אקלים קיצוניים ואוכלוסייה מועטה המפוזרת בשטח עצום, השפיעו על ההתפתחות. בתצוגה מסמכים היסטוריים רבים המתעדים את המשלחות השנתיות, דואר הקאיאקים, הדואר של פעילות כריית המינרליים, משלחות המסחר עם האינואיטים, טיסות ראשונות וחילופי הדואר עם הצי הדני.

לאצי פקטה (הונגריה) - הצי האימפריאלי האוסטרי בזמן מלחמת העולם הראשונה.

יחידת הצי, טיפוסי בולים לכלים ואניות נהר.

מאיר קוסווי (ישראל) - צנזורה של דברי דפוס זרים בסנט פטרסבורג - פטרוארד 1879-1917.

יצחק ברק (ישראל) – התפתחות התעופה והובלת הזואר באוויר לפני 1914.

סיפור שאיפת האדם להגיע לאוויר, מיתוסים ואגדות, התעופה בטבע, אומנות וספרות, החולמים הראשונים, דואר יונים, כדורים פורחים ודואר באמצעותם, ספינות האוויר הראשונות, כבד מהאוויר, האחים רייט, טיסות חלוציות.

סמיון רוזנברג (ישראל) – אודיסאה בחלל – המסע לכוכבים.

סיפור כיבוש החלל בדגש על התחרות בין ארה"ב ובריה"מ.

ז'נט קלוג (ארה"ב) – הפעילות האנטי קומוניסטית של האימפריה הבריטית בג'ונגלים של מלאיה.

התצוגה היחידה בתערוכה מסוג "המדור הפתוח" שמותר להציג עד 50% מהפריטים שהם לא דואריים. מלחמה לא קונבנציונלית זאת התרחשה בין 1948 ל-1960 והכוחות שנלחמו במורדים היו יחידות בריטיות קטנות או יחידות משטרה מקומית. כל דואר החירום הזה הועבר על ידי הדואר המלזי.

ספרות בולאית

ג'אן-פול דנון (צרפת) – "דואר עברי" – כתב העת של האגודה הצרפתית C.F.P.I

רפאל לבנת (צרפת) – הדואר הצרפתי בירושלים 1843-1914.

דיטריך הקלבה (גרמניה) – אונסק"ו – אתרי מורשת עולמית בגרמניה.

פילטליה הונגריה בע"מ (הונגריה) – קטלוג בולי הונגריה 2016-2017.

ברוס צ'דרטון (ניו זילנד) – במורד התהום – השואה.

אדולפו סריאס (ספרד) – קטלוג סוכנויות העברה של קובה.

אנדרי בילוס (אוקראינה) – תוויות ביול, קייב.

אחתם אל מנסייר (ארה"ב) – מדריך לדברי הבולים של עירק.

דונלד חפץ (ארה"ב) – חקר החותמות הלא מתוארכות של ישראל 1948-1955.

דונלד חפץ (ארה"ב) – בטאון האגודה האמריקאית לבולאות ישראל.

פיטר אליאס (ארה"ב) – מרכז הדואר האוטומטיים 2012-2014.

פיליפ הוגס (ארה"ב) – קרואטיה 1941-1945 בולי הכנסה.

מרק מאסטרון (ארה"ב) – בטאון בולאות ספורט.

מיכאל רוברטס (ארה"ב) – מכסיקנה.

מועדון האספנים בשיקגו (ארה"ב) – הדואר החשאי הסובייטי 1917-1991.

סטיבן צבילינגר (ארה"ב) – הדרך לזהב: 175 טיפים לבניית תצוגת בולים.

פאולו דואק (ישראל) – איירטון סנה – נהג מירוצי פורמולה 1.

איירטון סנה – נהג המירוצים של פורמולה 1, תחילת הקריירה, ארבע הקבוצות הגדולות, מירוצים חשובים המתחרים ועמיתים, התאונה והמורשת.

ארתור באנאש (הונגריה) – סקי אלפיני – ספורט החורף הפופולרי ביותר.

תחילת הסקי המאורגן, תולדות הסקי האלפיני ההונגרי, ייסוד ופרסום מרכזי הסקי הראשונים, התפתחות הציד, מדוע כל כך פופולרי הסקי האלפיני כספורט מרוצים והספורטאים מאוד מוכשרים.

יוחנן מירז (ישראל) – ונשמרתם לנפשותיכם.

סיפור הבטיחות בעבודה.

פאולו דואק (ישראל) – המלך פלה.

16 דף על אגדת הכדורגל פלה, הקבוצות בהן שיחק משחקים חשובים, תחרות מול כדורגלנים מצטיינים אחרים, המשך פעילותו אחרי פרישה.

זויד מקנמי (ארה"ב) – סירת הקאנו בתרבות איי האוקיאנוס השקט.

החפץ התרבותי החשוב ביותר לעמי האוקיאנוס השקט היה הקאנו, במרחבים של מלנזיה, פולינזיה ומיקרונזיה – ההפצה של התרבות בין האיים דרשה סירות חוצות אוקיאנוס, כישורי ניווט, שיטות שמירת מזון מאוחסן לאורך זמן. טיפוסים שונים של סירות נבנו לצורכי דיג, מסחר ומלחמות.

מוסל גיאורג (גרמניה) – מרטין לותר קינג.

הפרקים של הסיפור הם: תולדות האפרו-אמריקאים, השורשים הרוחניים של ד"ר מרטין לותר קינג, התנועה לזכויות האזרחיות בשנים 1955-1968, ד"ר לותר קינג וגרמניה, השפעת רעיונותיו ורוח השלום על תנועות האמנציפציה ברחבי העולם.

פיליפ סטגר (ארה"ב) – הדקל המלכותי.

מחקר גאוגרפי של הדקל שהוא השולט מספר אחד בנוף הטבעי והעירוני בעולם. השימושים המעשיים בו מוגבלים מאוד (למשל בקובה).

אביבה פישר (ישראל) – סמליות הפרח.

הפרח כסמל בהיסטוריה ובמיתולוגיה של העמים.

ג'וסף וניו (הונגריה) – זיכרונות המלחמה.

קיצור תולדות שתי מלחמות העולם בדגש על מאורעות הקשורים בהונגריה.

פרדריך גרוס (ישראל) – רומנטיקה, מוזיקה ומוזיקאים בתקופה הרומנטית.

המאה ה-18 התאפיינה בהומניזם, סדר עולם קלאסי של לוגיקה, הארה ורציונליזם. הרומנטיקה הייתה מרד נגד האווירה האינטלקטואלית הזו, והמוזיקה הייתה אחד מענפי האומנות שהצליחה לבטא מרד זה. התצוגה מביאה את סיפור המוזיקה והמוסיקאים בהתאם לאפיונים רומנטיים שונים ומקשרת כל יצירה מוזכרת בפריטים דואריים תוך קישור לרעיונות אלה.

קטלוג מקוון מבית 'בית טוב' – חלק שני

החל משנת 1953 החלו לסמן את היום הראשון לשימוש בחותמות התעמולה באמצעות סמל של מגן דוד (בין השנים 1952-1990 הוכנס ביום הראשון להפעלת חותמת הסימן 'צבי רץ' בחותמות הידניות ו'מגן דוד' בחותמות המכונה, פרט לדגם G). במקרים רבים הוחלט לעשות שימוש חוזר בחותמת תעמולה קיימת ובמקרים אלה הוחזר סימן מגן הדוד ביום הראשון להופעה המחודשת. יוצא מכלל זה הוא פריט sc114b, שבו החותמות בכל עשרים היישובים הוחזרו לשימוש ללא מגן הדוד, כיוון שהופעתן המחודשת הייתה סמוכה להופעה המקורית (בהפרש של חודשיים).

חותמות התעמולה מטיפוס D מחולקות לשני דגמים – חותמות בהן החלק התעמולתי מובנה בגוף החותמת (כלומר חותמת העשויה מקשה אחת) וחותמות המורכבות משני חלקים, כאשר החלק התעמולתי היה נפרד מהחותמת וניתן היה להחליף אפוא בין פרסומות התעמולה השונות או להחזיר את זנב הגלים. מנייתוח פריטים המצויים בידי אספנים, ניתן לקבוע בזהירות כי במהלך שנות החמישים נעשה שימוש בשני סוגים אלה, בעוד בשנות השישים ואילך עברו לייצור חותמות המורכבות משני חלקים מטעמי חסכון, ורק החותמות שנועדו להחתמת פריטים למנויי השירות הבולאי יוצרו כמקשה אחת. לא ניתן לקבוע זאת נחרצות אלא לאחר אימות מול מסמכי היצרן של חברת 'רובל'.

לאורך השנים הופיעו מספר הבדלים בין החותמות ששימשו בדואר לבין החותמות המקבילות של השירות הבולאי, למשל בחותמת sc103, בה השם 'ירושלים' מופיע באותיות קטנות יותר מאשר בחותמת ששימשה בדואר בכל שלוש השפות. במהלך המחקר התגלו ארבעה מקרים בהם החלק השמאלי בחותמת הותקן באופן שגוי והחותמת העגולה הוטבעה במהופך (איור 2). ידוע על שתי חותמות (באר שבע 57-46 oc ופתח תקווה 15-469 oc) שבתאריך כניסתן מיד שימשו כחותמת תעמולה. הידיעה שניתן למקם את החותמת העגולה במהופך, לצד העובדה שחותמת רגילה שימשה כבר מיומה הראשון כחותמת תעמולה, מצביעות על כך שחותמות התעמולה היו עשויות לעתים קרובות משני חלקים.

הביקוש לפרסום תעמולה בחותמות היה גבוה, שכן לעיתים שימשו שתי תעמולות בפרק זמן אחד

במקרים בהם חותמת התעמולה הופיעה ביותר מעיר אחת, מנויי השירות הבולאי קיבלו חותמת ייצוגית אחת, לרוב של אחת משלוש הערים הגדולות. חותמות תעמולה שהופיעו בשנית לא נשלחו למנויים. הביקוש לפרסום תעמולה בחותמות היה גבוה, שכן לעיתים שימשו שתי תעמולות בפרק זמן אחד, למשל בחודש מרץ 1965, כאשר בשלוש הערים הגדולות הופיעה הסימא 'היצוא מפתח למשק מתפתח' ואילו בשש ערים אחרות הופיע הכיתוב 'שמור על פרחי הבר'.

שבל 103 (עמודים 7-9) פורסם חלקו הראשון של מאמר העוסק בחותמות ישראל, פרי מחקרו של צבי טוב. ככלל, ניתן לסווג את חותמות הדואר של ישראל לשלוש קבוצות – חותמות אירוע, חותמות תעמולה וחותמות יישובים (המחולקים לאלו שבקו הירוק ואלו שביש"ע). החלק הראשון עסק בטיפוסים חותמות היישובים ובמאמר הנוכחי נרחיב את הדיבור עליהן כאשר חותמות התעמולה הן חלק מהן*.

חותמות תעמולה

למן הקמת מדינת ישראל ועד שנות השמונים נהגו משרדי הממשלה להשתמש בחותמות דואר כאפיק פרסום להעברת הודעות תעמולה. הודעות אלה הופיעו בחותמות מכונה מטיפוס D, G ו-F (איור 1). במרבית המקרים השתמשו בחותמות מטיפוס D, כאשר 'זנב הגלים' הוחלף ואת מקומו תפסה פרסומת התעמולה, לרוב לפרקי זמן של שבועיים או חודש. במקרים מסוימים ניתן להבחין כי דגמים שונים

הידיעה שניתן למקם את החותמת העגולה במהופך, לצד העובדה שחותמת רגילה שימשה כבר מיומה הראשון כחותמת תעמולה, מצביעות על כך שחותמות התעמולה היו עשויות לעתים קרובות משני חלקים

של חותמות מטיפוס D שימשו לפרסום זהה. בחותמות מסוג G נעשה שימוש לעידוד איסוף בולים ופרסום תערוכת 'תלאפילה '93. בדומה לחותמות מטיפוס D, גם בחותמות מטיפוס F הסבו את זנב הגלים לשטח פרסום, ובפועל אין בנמצא רישום באשר לסוגי החותמות מטיפוס F ששימשו למטרה זאת ותאריכי השימוש בהן. שיאן של חותמות התעמולה היה בשנות השבעים, בהן הופיעו חותמות אלה ב-43 יישובים במקביל.

איור 1 – חותמות מכונה מטיפוס D (מימין), F (במרכז) ו-G (משמאל)

* המאמר מעובד מתוך הקטלוג המקוון של אתר בית טוב, אותו ניתן למצוא בכתובת <http://bait-tov.com> (כדי להגיע למאמר המפורט, הקלידו 'קטלוג חותמות בית טוב' בגוגל).

טעות נפוצה היא חוסר התאמה בין התאריך הלוועזי לעברי. בנוסף התגלו טעויות כמו החלפה בין השורות או שלא הוסר הסמל המיועד לציון יום ההופעה

טעויות בחותמות

לפני תחילת העבודה בכל יום, נדרש לעדכן את התאריך בחותמת ולעתים לשנות פרטים נוספים. ברוב החותמות הישנות היו שלוש שורות הניתנות לשינוי. טעות נפוצה היא חוסר התאמה בין התאריך הלוועזי לעברי. בנוסף התגלו טעויות כמו החלפה בין השורות או שלא הוסר הסמל המיועד לציון יום ההופעה. בשנים 1995-1996 קיבלו המנויים 64 מעטפות עם תאריך שגוי בחודש או בשנה העברית, המצוינות בקטלוג באמצעות כוכבית אדומה. ראוי לציין כי אספנים ששלחו מעטפות להחתמה ישירות מהסניפים קיבלו לרוב תאריך עברי נכון.

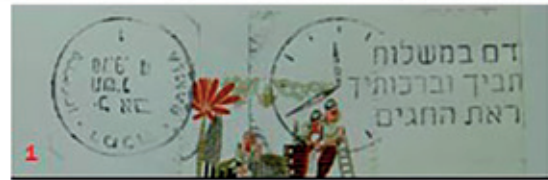
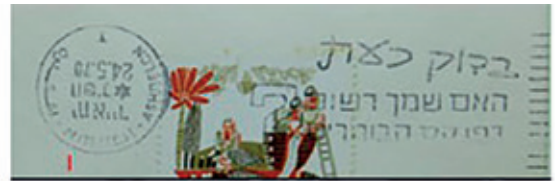
עד 1995 נעשתה רק טעות אחת, כאשר הוחלף התאריך תשכ"ח ביישוב יטה שבגדה בתאריך תשכ"ה. בנוסף ישנה טעות מפורסמת משנת 1950, שבה הופיע במספר יישובים התאריך השגוי 27.4.1590. הדבר נעשה קרוב לוודאי ביד מכוונת, שכן הטעות קרתה בתאריך זהה במספר יישובים ואף הופיעו מעטפות מקושטות לציון המאורע.

הקושי בתיעוד

איסוף המידע על חותמות ישראל ועיבודו מאפשר להתחקות אחר ההשתלשלות הדוארית בכל סניף או סוכנות דואר. ניתן להעמיק במחקר באמצעות עיון במידע המוצג בהודעות לקהל או בחוזרים,

בשנת 1995 החלו להחליף את חותמות היד העגולות בחותמות אובליות ובין היתר נעשה סידור מחדש של המספרים וכך אבד הקשר בין מספר החותמת למיקומה

אשר מסודרים באתר באופן כרונולוגי. במספר מקרים התגלו שגיאות בחוזרים וניסוחים מעורפלים. עד שנות התשעים כמעט ולא הופיעו טעויות בהודעות לקהל, אולם לאחר מכן ניתן למצוא שגיאות ובלבול, כמו ציון שני תאריכים שונים לכניסת חותמת או הוצאתה משימוש. כמו כן התגלו טעויות במספרי החותמות או בציון החודשים העבריים. טעויות אלה מצריכות מחקר לקביעת הנעשה בפועל, ולכן באתר הוחלט להציג את התמונות והאסמכתאות יחד. עד 1995, המספר הטבוע על כל חותמת היה מזוהה עם מיקום מסוים וכך ניתן לעקוב אחר ההיסטוריה של מקום זה (פרט לחותמות של ירושלים, אשר עם השינוי בכיתוב השם הלוועזי בשנת 1984 נעשה סדר מחדש במספרים שלהן). בשנה זאת החלו להחליף את חותמות היד העגולות בחותמות אובליות ובין היתר נעשה סידור מחדש של המספרים וכך אבד הקשר בין מספר החותמת למיקומה. השינויים במספור החותמות לא צוינו בהודעות לקהל ולא ניתן אפוא לקבוע את היום האחרון לשימוש. במקרים שונים ניתן למצוא מספרים

איור 2 - חותמות תעמולה שהותקנו באופן שגוי מבתי הדואר מרמלה, אשקלון, חיפה ורעננה

חותמות לציון אירועים מיוחדים

בארבעה מקרים נעשה שימוש בחותמות רגילות לציון אירועים מיוחדים (איור 3). כמו כן, לרגל עגינת האנייה 'קווין אליזבת II' באשדוד הונפקה החותמת 'אשדוד אניות תיור'. אניות התיור של חיפה זכו לשלוש חותמות, שכן לעיתים ביקרה בפרק זמן אחד יותר מאנייה אחת.

איור 3 - חותמות רגילות לציון אירועים מיוחדים

איור 5 – חותמות ניסיוניות שנדחו

דוגמה אחרת לחוסר הוודאות היא בתאריך יום הופעתן של החותמות הראשונות מיולי 1948, שלרובן ידוע רק תאריך תיאורטי שסופק על ידי הדואר ולא היה בהכרח התאריך הממשי לתחילת הפעילות, ולפיכך חשוב לקבל מאספנים שברשותם חומר מתקופה זאת, תמונות עם תאריכים מוקדמים יותר.

כיום תחום איסוף החותמות הידלדל באופן משמעותי. עד שנות התשעים היו אספנים רבים, שבנוסף לחותמות המייצגות שקיבלו כמגויים גם ניצלו את העובדה שניתן לשלוח מכתבים לסניפים שונים ולקבל את חותמת תאריך היום הראשון והיום האחרון, על פי הודעות הקהל. הודעות אלה מופצות עד ימינו אנו אף שאין דורש להן פרט לבודדים. יתר על כן, מניסוי שנערך בבתי דואר שונים, במהלכו נשלחו מעטפות מבוילת על פי הודעת החוזר לקהל על מנת שיוחתמו בחותמת היום הראשון לסניף, נמצא שלא כל בתי הדואר החתימו את המעטפות לפי הוראות החוזר, ונציין כי הדואר בקדימה ואום-אל-פחם שלח את המעטפות בניגוד לדואר בתל אביב ובפתח תקווה.

עם הזמן הקטלוג הממוחשב הלך וטפח ועתה הוא כולל למעלה מ-6,000 חותמות יישובים שונות. עבודת הקטלוג משולה בעיניי להרכבת פזל. להשלמת הקטלוג חסרים פרטים על חותמות ממרכזי המיון שנכנסו בשנים האחרונות, הן חותמות יד והן מכונה, שלא דווחו בהודעות לקהל ונראה לי שהן היחידות שחסרות בפאזל זה.

שניתנו לחותמות האובליות בשעה שאותם מספרים כבר היו משויכים לסניפים אחרים. העיקרון שלא קיימים שני סניפים עם מספר חותמת זהה כבר לא תקף אפוא החל מהמעבר לחותמות אובליות.

איור 4 – חותמת מספר 79 משנת 1968. במשך כשלושה עשורים שימשה חותמת 79, עם קישוט של מגדל דוד מסביב למספרה, כחותמת יום ההופעה בירושלים ועם המעבר לחותמות אובליות יצאה משימוש והמספר 79 ניתן לסניף הדואר ברמת אשכול – בעוד סניף הדואר של מגדל דוד קיבל את המספר 50. הקישוט סביב מספר החותמת – כמו גם קישוטים בחותמות של מקומות מיוחדים כמו הכנסת, אוניברסיטאות, מוזיאונים, ואתרי תיירות – הוסר עם המעבר לחותמות אובליות וכיום כל מספרי החותמות מופיעים בצורה אחידה, ללא קישוט

עם הזמן הקטלוג הממוחשב הלך וטפח ועתה הוא כולל למעלה מ-6,000 חותמות יישובים שונות. עבודת הקטלוג משולה בעיניי להרכבת פזל

לפני החלפת החותמות האובליות בשנת 1995 הוכנסו פעמיים חותמות ניסיוניות עם תאריכון סובב. בשנת 1988 הוכנסה חותמת עגולה גדולה (טיפוס C5 בקטלוג), עבורה לא פורסמו הודעות לקהל ולכן המידע עליה מועט, ובשנת 1990 הוכנסו שלושה טיפוסים אחרים (C6, C7, C8a), עתה לרבות פרסום הודעות לקהל, והמנצח היה הצורה האובלית מטיפוס C8a. חמש שנים נוספות עברו עד שטיפוס C8, שהינו מעט רחב יותר, החליף את C8a.

המועדון הבולאי בכפר סבא פורח

ועדון בולאי חדש שהוקם בכפר סבא מושך אחריו אספנים רבים. המפגשים נערכים בימי חמישי, בין השעות 18:00 עד 19:30 בבית רייזל, ברחוב גאולה 12 בכפר סבא. לפרטים נוספים ניתן ליצור קשר עם מארגן המפגשים מוטי לייפר, במספר 0524-230032 או במייל leifer@012.net.il. מעבר לפעילות הענפה במועדון, המהווה מוקד לאספנים רבים מהאזור וכוללת בין היתר מקור להעברת ידע בולאי בין אספנים והחלפת בולים, נערכת אחת לחודש בממוצע הרצאה בנושא בולאי. נשמח לראותכם במפגש הקרוב!

תהו ובהו בולאי

מנדט רבים עם הדפס הרכב 'תהו ובהו' על חלקי גיליונות – ביניהם גם עם הדפסים על שתי שורות צמודות ולא כמפורט בספר ובמאמר המתורגם ב'שביל'.

התגובות שהגיעו למערכת התאחדות בולאי ישראל מעידות, אפוא, כי היקף התופעה היה גדול מהמשוער וכי לא מן הנמנע שמקורה בכוונות מסחריות-בולאיות ולא רק אידאולוגיות. זוהי דוגמא טובה לכך שמחקר בולאי עשוי לשפוך אור על ידיעותינו על דברי ההיסטוריה, ובפרט על ההיסטוריה הסבוכה של ימי תש"ח רבי התמורות והתהפוכות.

מאמר "בולי ממשלת 'תהו ובהו' – ביטוי דוארי למאבק לאומי" (שביל 103, עמוד 16), עורר הדים בקרב הקהילה הבולאית והוליד דיון ער בשאלה האם הורתם של בולים אלה בטעמים אידאולוגיים גרידא או שמא היו כוונות נוספות להדפסתם. המאמר, שעובד מתוך ספרו של צביקה אלוני שפורסם לאחרונה בהוצאת התאחדות בולאי ישראל, מגולל את סיפורו של הבולאי ד"ר צ'פסר, שהטביע על בולי המנדט הדפס רכב נושא הכיתוב "Government Tohuwabohu" ('ממשלת תהו ובהו'). ד"ר צ'פסר אף יצר עוד תעלולים בולאיים והשתמש בבולים עם הדפס הרכב לשליחת מכתבים לחו"ל, במרוצת חודש אפריל 1948.

במאמר נכתב כי בין הבולים עם הדפס הרכב, 132 היו בשימוש בדואר ועלתה ההצעה כי רשויות הדואר לא הבחינו בתרגיל או שמא העלימו עין בימים הסוערים שלפני יציאת הבריטים מהארץ. תגובות שונות, המציעות תיאוריות ותרחישים שונים, הגיעו למשרדי ההתאחדות ולהלן העיקריות:

מקור להגדלת רווחים והכנסות: רפי לבנת, חוקר בולאי המתגורר כיום בצרפת, אשר שימש בין היתר כמזכיר התאחדות בולאי ישראל בשנות החמישים המאוחרות ובשנות השישים ומחבר ספר המחקר הראשון על בולי דואר עברי, מספר: "כבר בשנות החמישים אני ופעילים מרכזיים אחרים בבולאות הישראלית חיפשנו מידע על הדפסי הרכב הפרטיים הללו. לא נמצא אף אחד – ובכלל זה ד"ר צ'פסר – שדיווח על מעורבותו בנעשה ולא נמצאה כל עדות למחאה לאומית אמיתית."

מכיוון לאחר עזיבת הבריטים את הארץ והקמת מדינת ישראל לא נמצאה סיבה להסתיר פעילות זאת, חושד רפי לבנת כי כל המעשה נעוץ במניעים מסחריים-בולאיים וכל הפריטים נועדו הלכה למעשה לייצר הכנסות מבולאים.

מעטפות נוספות: האספן וחבר ההתאחדות ראובן מובשובסקי מרעננה שלח לנו צילומים של שני מכתבים עם ציור של בול עליו נכתב 'אף פרוטה לממשלת תהו ובהו'. שני המכתבים הוחתמו בחותמת בת גלים ונושאים כתובת זהה באותו כתב יד ובאותו תאריך, אחד מהם עם תווית דואר רשום. מובשובסקי אף צירף סריקה של מעטפה שנשלחה לחו"ל בעלת דמיון רב למעטפה המופיעה במאמר. במקרה זה מופיע בתווית העזר מספר רשום 0709 של חיפה 16 (לעומת 0711 כפי שמופיע במכתב שבמאמר) והמעטפה הוחתמה בחותמת בתאריך זהה. למעטפה זאת, המוצגת לפניכם, צורפה גם תעודה של המומחה מינץ ז"ל.

הדפסי רכב בשורות צמודות: בסחורה שנרכשה מסוחר בולים וותיק מחיפה שהיה פעיל באותה התקופה, נמצאו בין היתר בולי

NEGEV HOLYLAND STAMPS

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה
- המעוניין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו
- מעוניינים תמיד בחומר למכירות פומביות או לקניה

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE, OTTOMAN PERIOD, JUDAICA
- AUCTION ARE HELD TWICE A YEAR

Please write for a catalogue

Ask about special low vendor commission rates.

P.O.Box 8101 — TRENTON NJ 08650 USA

E-mail: LEADSTAMP@VERIZON.NET

Phone: 609-456-9508

כיצד להסיר חלודה מבולים – המדריך המלא

אזהרה: השימוש בשיטות המוצגות במאמר בקרב ילדים אסור – אלא בהשגחת מבוגר אחראי בלבד

השיטות המקובלות ביותר

השיטה הראשונה – השיטה הפשוטה אך המסוכנת ביותר היא שימוש באקונומיקה. תהליך הניקוי: ראשית משרים את הבול בצלוחית עם מי ברז עד שמורידים את שאריות הדבק וכל לכלוך אפשרי. לאחר מכן, מוסיפים טיפות ספורות של אקונומיקה לא מדוללת לקערית מים. משרים את הבול לחצי דקה עד דקה ואז מוציאים ומשרים אותו בקערית מים נקיים.

מקור החלודה במיקרואורגניזם או פטריה המופצים במגע פיזי, ולעיתים גם באוויר. המיקרואורגניזם מפריש תחמוצת ברזל ומכאן הצבע הצהוב. ההתפתחות בדרך כלל מתחילה בצד הדבק ולבסוף חודרת לעומק הנייר

אם החלודה לא נעלמה, חוזרים על התהליך בסבלנות. חוסר הסבלנות או הוספת אקונומיקה רבה מידי בתמיסה יגרמו לבול להיות נקי ולבן לגמרי משני הצדדים וכך להסב לו נזק בלתי נמנע.

טבליות קוקידנט

השיטה השנייה – שימוש בקוקידנט. קוקידנט הוא תכשיר הנמכר בבתי מרקחת כאמצעי לניקוי שיניים תותבות. חצי גלולה במי ברז תעשה את העבודה, בהליך דומה למתואר לעיל בשיטה הראשונה. החומר לא יקר במיוחד, ובייחוד, הוא לא משאיר ריח לא נעים על הבול כמו הריח הנדבק לאחר ניקוי באקונומיקה. כמו כן, בהשוואה לאקונומיקה הוא גם פחות מסוכן.

מבוא

עמים רבות הופנתה למשרדי התאחדות בולאי ישראל השאלה כיצד להסיר את הכתמים הצהובים המופיעים בבולים ישנים – אותם כתמים המכונים בלשון העם 'חלודה'. מקור החלודה במיקרואורגניזם או פטריה המופצים במגע פיזי, ולעיתים גם באוויר. החלודה מתרבה במהירות בתנאי החום והלחות של מישור החוף הישראלי. המיקרואורגניזם מפריש תחמוצת ברזל ומכאן הצבע הצהוב. ההתפתחות בדרך כלל מתחילה בצד הדבק ולבסוף חודרת לעומק הנייר.

בספריית ההתאחדות נמצאים מספר פרסומים מקצועיים זרים בנושא שמירת בולים, אולם רובם קשים להבנה למי שלא בקיא באנגלית ובמונחים של חומרים כימיים. יתר על כן, גם אם נמצאים החומרים המאוזכרים בספרים אלה למכירה בארץ – הם נמכרים בשמות אחרים.

תחילה חששנו שפרסום שיטות הניקוי השונות עלול להוות סכנה עבור ילדים אספנים בעת השימוש בכימיקלים. גם בצד האתי של התחביב, רצוי להשאיר את הנושא בידי מומחי רסטורציה מורשים, כמו אנשי מעבדות הנייר במוזיאונים.

מאידך, אי ידיעה עשויה לגרום לנזקים חמורים יותר, וכמו כן אין תחליף לניקוי מקצועי של משקם מנוסה. **בכל מקרה, אין להתיר לילדים לעסוק בניקוי החלודה בשום דרך – אלא בהשגחת מבוגר אחראי בלבד!**

מה לא ניתן לבצע?

ראשית, נתחיל עם מה שלא ניתן לבצע. לא קיימות בנמצא שיטות להורדת החלודה מבלי לפגוע בדבק. **בכל אחת מן השיטות שיוצגו להלן – יש לבצע שלב מקדים, גם אם לא כתוב מפורשות, שבו יש להוריד את הדבק שבגב הבולים באמצעות מים.** כל בול מנוקה עם דבק – הוא בול שלאחר הניקוי נמרח עליו דבק מחדש. לפי כללי הבולאות הבינלאומיים, בול מנוקה ללא דבק עדיף על אותו בול עם דבק מחדש. בכל מקרה, המציג בתחרות נדרש לצרף תעודה לבולים הנדירים ובה לציין אם הפריט מתוקן, משופר או מטופל בכל דרך שהיא. גם אם מעבדות משוכללות מורחות דבק זהה להרכב ולגוון המקורי, אין זה משנה וחל איסור להציג את הבולים בתערוכה ללא ציון התיקון שנעשה. רוב המציגים ברמה הבינלאומית הבכירה ביותר מעדיפים להציג מעטפות ובולים (במידה שאין להם פריט נקי מראש) עם מעט חלודה, מאשר להציג פריטים מנוקים עם ציון הניקוי בתעודה.

תהליך הניקוי זהה למתואר לעיל. לאחר ניקוי הבולים והסרת הדבק ולפני הייבוש, נדרש להעביר את הבולים בעזרת מלקט לתוך התמיסה הראשונה (A) לזמן של כ-10 דקות. לאחד מכן יש להוציא את הבולים בעזרת המלקט ולהעביר לכלי השני (B). לאחר מכן יש להעביר את הבולים לכלי עם מי ברז לזמן של 15 דקות לפחות. תהליך זה מהיר ויעיל וכפי הנראה, גוויי הבולים נפגעים בו הרבה פחות בהשוואה ליתר השיטות.

תוצאות הניסוי

על מנת לבדוק מהי השיטה היעילה ביותר – במטרה להסיר את ה'חלודה' באופן המיטבי תוך פגיעה מינימלית בבולים – ביצענו ניסוי בכל ארבע השיטות, באמצעות שלושה בולים ישראליים מוכרים בצבעים שונים, כפי שניתן לראות בתמונות הבאות. נמצא, כי יש בולים בגוונים רגישים יותר לכימיקלים – בעיקר בגוויי צהוב או גוונים עזים במיוחד של אדום.

בשלושת הבולים שבחרנו לניסוי הגענו לתוצאות דומות בכל אחת מארבע השיטות. בתמונה שלפנינו מופיעים שלושת הבולים לפני ואחרי הניסוי באחת השיטות. מכיוון שההבדלים בתוצאה בכל אחת מהשיטות הינם פעוטים, מובאת בזאת תמונה אחת בלבד.

לפני ואחרי: שלושה בולים מסדרת המטבע שהונפקו בראשית שנות החמישים (למעלה) עם כתמי חלודה, והתוצאה לאחר אחד הניסויים

גם המנוסים ביותר סבורים כי עיקר הבעיה בשימוש בחומרים הטובים ביותר היא ניקוי יתר וכי יש להקפיד שלא לנקות בהפרזה

עם זאת, השימוש בשיטות אלה כרוך בסיכון באשר למצבם של הבולים. בהתייעצות עם אספנים וותיקים רבים מצאנו כי גם המנוסים ביותר סבורים כי עיקר הבעיה בשימוש בחומרים הטובים ביותר היא ניקוי יתר וכי יש להקפיד שלא לנקות בהפרזה. השימוש בטכניקות אלה עלול לגרום לכך ששולי הבולים יהיו לבנים מידי בהשוואה לבולים אחרים בסדרה. כך ייווצר מצב שבו אספן יציג את סדרת בולים הכוללת בולים מנוקים ובלתי מנוקים, והמתבונן יוכל

ישנם בולים בגוונים רגישים יותר לכימיקלים – בעיקר בגוויי צהוב או גוונים עזים במיוחד של אדום

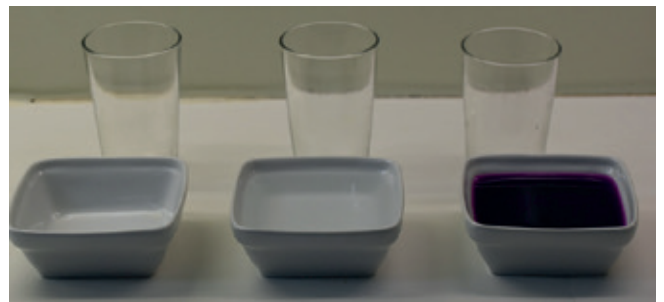
השיטה השלישית – הורדת 'חלודה' בעזרת אשלגן פרמנגנט. הכנת החומרים: בתוך כלי שלא עשוי פלסטיק (כמו למשל קערת קרמיקה המיועדת למרק) שמים כוס אחת של מים פושרים. למים אלה מוסיפים כזרת (אפשר להשתמש באחד החלקים של המלקט [ראה צילום]) מהאשלגן פרמנגנט. המים ייצבעו עתה בצבע סגול עמוק.

בכלי נוסף, יש למלא כוס מים פושרים, להוסיף כפית שטוחה של מלח לימון ולערבב עד להמסת כל האבקה הלבנה במים. לכלי השלישי יוצקים שתי כוסות של מי ברז.

תהליך: לאחר ניקוי הבולים והסרת הדבק ולפני ייבושם, מעבירים כל בול בנפרד בעזרת מלקט לתוך התמיסה הראשונה לזמן של כעשר דקות. רצוי לבחוש לעיתים בזהירות, על מנת לוודא שכל שטח הבול יכוסה על ידי התמיסה.

לאחד מכן מוציאים כל בול בעזרת המלקט ומעבירים לכלי עם תמיסת מלח הלימון לזמן של לפחות 15 דקות. עתה מעבירים את הבולים מהכלי השני, כל אחד בנפרד, לכלי עם מי ברז לזמן של 15 דקות לפחות.

שלושת השלבים של השיטה השלישית. מימין לשמאל, קערית עם אשלגן פרמנגנט, קערית עם מלח לימון וקערית עם מי ברז

לאחר שלב זה ניתן לראות האם הוסרו כתמי ה'חלודה' מהבולים. במידה שנשארו עדיין כתמים, יש לחזור על התהליך פעם נוספת, מהתחלה. עתה ניתן לייבש את הבולים אשר בדרך כלל ייראו כחדשים. **השיטה הרביעית** – במסחר הבולאי ניתן לרכוש שני בקבוקים של חומר כימי המסומנים כ-B ו-K בצירוף הנחיות שימוש פשוטות באנגלית. בפעם האחרונה רכשנו ב-140 ש"ח את שני הבקבוקים בחנות בולים.

התייעצות במומחה מאחד המוזיאונים הובילה למסקנה כי ייתכן שהבנזין אמנם מוריד טביעות אצבע שמנוניות, שאינן מועילות, אבל אין לכך השפעה לטווח הרחוק

אין לשמור בולים לא חתומים עם דבק בסדרנים שדפי הקרטון שלהם מיוצרים מנייר הכולל חומצה, עם או בלי מגני 'האוויד', שכן החומצה המופרשת בדפים מהווה כר פורה להתפתחות חלודה.

כלל חשוב נוסף – אם מכניסים בול בו מתחילים להופיע סימנים של התפתחות חלודה בתוך 'האוויד' – החלודה תמשיך להתפתח, אולי בקצב איטי יותר. מי שנוהג, אפוא, מטעמי היסכון להשתמש בהוידים משומשים, שכבר אוחסנו בהם בולים בעבר, עלול לגלות במהרה שיצא שכרו בהפסדו.

כמו כן סדרנים זולים עם דפים מפלסטיק מתוצרת סין (כן, קיימים סדרנים כאלה), הינם כוללים PVC המפריש עם הזמן חומר שמנוני דומה לנפט שהורס את הבולים. כמו כן דפים מפרידים שקופים העשויים מחומר הכולל PVC – גורמים גם הם להרס בלתי נמנע לבולים.

דפי אלבום מנייר עבה – אם הנייר כולל חומצה – מסוכנים לא פחות. קרטון דק מכוסה כרומו גם יצהיב לאורך השנים, אולם שתי שכבות כרומו יחזיקו מעמד יותר זמן.

דפי אלבום מקצועיים עשויים מנייר שלא נוצר תוך שימוש בחומצה (תהליך הייצור של הנייר הרגיל מחייב שימוש בחומצה להמסת סיבים מטקסטיל וסיבים אחרים בעיסה ממנה יוצרים את הנייר). אלבום עם דפים העשויים מנייר נטול חומציות אמנם יקר יותר, אולם לאורך השנים זוהי השקעה משתלמת. כמו כן, חתיכות הבד מוסיפות חוזק לנייר.

מגני פלסטיק לדפים שלמים (A4) או רחבים יותר – נמצאים במסחר הבולאי אבל אינם זולים. ישנם סוגים שונים של מגנים אלה בעובי שונה. רוב המוזיאונים משתמשים במגנים למסמכים היסטוריים מסוג MYLER, חברה בארצות הברית המפרסמת כי היא מעניקה אחריות למאה שנה.

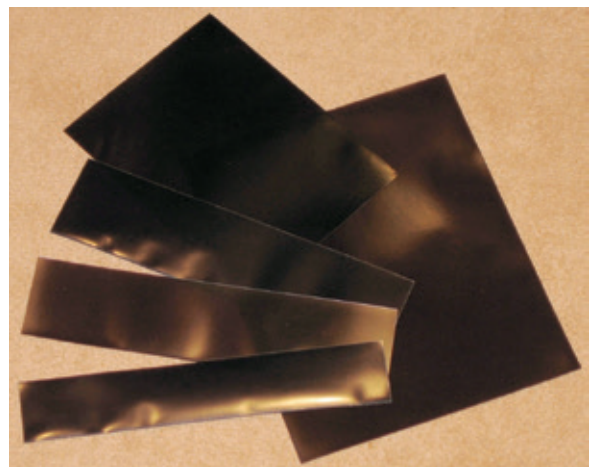
להבחין בנקל בין הבולים שלא היה צורך לנקות, הכוללים שוליים בצבע המקורי, לבין הבולים המנוקים שהחווירו. לפיכך, ההמלצה הסופית שלנו לקוראים היא לא לנקות כלל. אם מדובר בבולים יקרים ונדירים ואין לכם כוונה להציג אותם בתערוכות תחרותיות – העדיפו לשלם למשקם נייר מקצועי במקום להסתכן.

טיפול מונע – כיצד מונעים חלודה?

אחד מוותיקי חברינו מתעקש כי השריית בולים לכמה שניות בבנזין נקי ימנע את התפתחות החלודה. התייעצות במומחה מאחד המוזיאונים הובילה למסקנה כי ייתכן שהבנזין אמנם מוריד טביעות אצבע שמנוניות, שאינן מועילות, אבל אין לכך השפעה לטווח הרחוק. ישנם אספנים המשתמשים בטלק תינוקות אותו מפזרים בגב הבולים, היכן שנמרח הדבק. הטלק סופג את הלחות ומונע הדבקה של הבולים זה לזה או בסדרן, אולם גורם לנזק כבד. במקרים אלה לא ניתן למנוע מעבר גרגירי טלק לצד התמונה ולאורך זמן הצד המודפס נשרט והבול נפגם.

מי שנוהג, אפוא, מטעמי היסכון להשתמש בהוידים משומשים, שכבר אוחסנו בהם בולים בעבר, עלול לגלות במהרה שיצא שכרו בהפסדו

במהלך שנות השישים פעל כימאי שעסק במסחר בולאי לשיוק דפים חצי שקופים מחומר מיוחד שאמור היה למנוע חלודה. המוצר לא עמד במבחן הזמן ולא שרד. כיום אין תחליף ידוע לפסי המגן השקופים בצד הקדמי אשר נמכרים בפסים ברוחב משתנה. דפים אלה פתוחים משלושה או משני צדדים ועל האספן לגזור אותם לפי רוחב הבולים שלו. פסי המגן האלה מכונים 'האוויד', על שם בית החרושת הגרמני HAWID שיצר אותם לראשונה בשנות השלושים. הפסים באים עם צד אחורי שחור או שקוף ותמיד יש דבק מאחורה. באמצעות הרטבה מינימלית של הדבק האחורי ניתן להצמיד את הבולים בתוך המגן לדפי האלבום. ללא הרטבה ניתן לשמור את הבולים במגנים בתוך פסי הצלופן של סדרני הבולים.

דפי 'האוויד' חתוכים ושלמים. הדרך הבטוחה ביותר הידועה כיום למניעת התפתחות חלודה בבולים

למכירה

אוסף גיליונות בולי ישראל
1986-1960

בולים לא חתומים על בסיס ערך נקוב

לפרטים 052-8972275
דרור מדמוני

רחובות וראש פינה – בנמיביה ובארצות הברית

מאת: פרופ' אברהם בלום

במלחמת העולם הראשונה, ניצח צבא דרום-אפריקה את הגרמנים, וב־1920 מסר חבר האומות את המושבה כמנדט לדרום אפריקה. כאשר ממשלת דרום אפריקה הנהיגה בארצה אפרטהייד, היא הטילה משטר במתכונת זאת גם בדרום-מערב אפריקה.

מרכז נמיביה שבדרום-מערב אפריקה יש עיירה ושמה רחובות. מהמאה החמישית ועד למאה התשע־עשרה גרו באזור זה בני הנְמָה או החוֹיחוי, הידועים יותר בשם הוֹטְטוֹטים. הם קראו לאזור אָגִיס (שפירושו עשן – על שם של העננים של אדי המים שהתהוו בשעות הבוקר המוקדמות מעל המעיינות החמים). בשנת 1845 נתן המיסיונר הגרמני פרנץ־היינריך קליינשמיט למקום את השם התנכי **רחובות**. ב־1868 הגיעו הַבְּסֵטֶר – צאצאים של מתיישבים הולנדים, שהיו נשואים לנשים מקומיות. הם חתמו על 'חוזה הגנה וידידות' עם גרמניה, ששלחה ב־1884 שתי אניות מלחמה והכריזו על "דרום-מערב אפריקה הגרמנית" כמושבה קולוניאלית. בין השנים 1904-1907 התקוממו שבטים מקומיים, ובמהלך ההתקוממות ירו הגרמנים בגברים וגירשו את הנשים עם הילדים למדבר, שם הם מתו מרעב וצימאון. רק בשנת 2004 התנצלה ממשלת גרמניה על הג'נוסייד האכזרי הזה.

גלויה שהוחתמה ברחובות, דרום מערב אפריקה

במשך שנים רבות פעלה בדרום מזרח אפריקה מחתרת ה־SWAPO שדרשה עצמאות, אך רק ב־1990 זכתה בה ובחרה בשם נמיביה – על שמו של מדבר נמיב. זהו ככל הנראה המדבר העתיק ביותר בעולם. במשך שנים רבות עדיין נעשה בנמיביה שימוש בבולים של דרום אפריקה. לפניכם בול של נמיביה ובול דרום אפריקאי, שניהם חתומים ברחובות באותו יום!

רחובות, Deutsch Süd-West-Afrika

חותמות של רחובות מנמיביה העצמאית – הימנית על בול של דרום אפריקה והשנייה על בול מנמיביה

בול שהוחתם על מעטפה מבית הדואר ראש פינה בנמיביה

היהודים הראשונים שהגיעו לדרום-מערב אפריקה היו ככל הנראה האחים דה־פס (De Pass). הם הקימו ב־1861 חברת נחושת. קארל פירסטנברג (Fürstenberg), בנקאי יהודי-גרמני, פיתח את תעשיית הילהומים וארגן קו רכבת. גם יהודים אחרים בלטו בפיתוח מכרות, ואחד משני המומחים, שהקיסר וילהלם השני שלח למושבה כדי לייעץ ברפורמות אדמיניסטרטיביות, היה יהודי.

גם **ראש פינה** זכתה לשם תנכי בדרום אפריקה, הודות ליהודי הגרמני משה קוהן (Kohan), שגילה את מרבצי האבץ בהרי הונץ. המכרה בראש פינה מעסיק מעל 500 עובדים ומייצר מדי יום 200 טון תרכיז אבץ.

רחובות בארצות הברית

Rehobeth שבמריילנד נקרא על שמה של כנסייה פרסביטריאנית. סניף דואר נפתח שם ב־1887, אולם הוא נסגר ושוב נפתח פעמיים. מנהל הדואר האחרון היה גם זה ששירת הכי הרבה זמן, למן 1958 ועד 1996, ואז, בית הדואר נסגר סופית.

השם התנכי רחובות הונצח במקומות גם מחוץ לגבולות נמיביה. התמונות הבאות מציגות שלוש חותמות דואר ממקומות הקרויים על שמה התנכי של רחובות במדינות שונות בארצות הברית. כמו כן גם במדינת אוהיו ישנה עיירה העונה לשם רחובות, אולם לעולם לא היה לה בית דואר.

Rehoboth במדינת ניו מקסיקו שבארצות הברית

Rehoboth Beach, DE

Rehobeth במדינת מריילנד שבארצות הברית

מסיבות נעלמות השתבש השם Rehoboth בשני מקומות והפך ל־Rehobeth. Rehobeth שבמדינת אלבמה קיבל את שמו על שמה של כנסייה בפטיסטית. ביישוב זה פעל בין השנים 1855-1954 בית דואר.

רומנו בית מכירות בולים בע"מ

מכירות פומביות של: בולים, מעטפות, גלויות, אוטוגרפים, שטרות ומטבעות ישראל והעולם, יודאיקה ושואה. יבואן בלעדי לאביזרי ואלבומי "LINDNER" גרמניה

כתובתינו: דיזינגוף סנטר, תל אביב קומה 2 חנות מס': B-245
 ת.ד. 23274 תל אביב, מיקוד: 61231
 שעות פתיחה: א-ה: 9:30-19:00, ו': 9:30-15:00
 Website: www.romanoauctions.com
 Email: Romanostamps@gmail.com
 טלפון: 03-5250119
 טלפון/פקס: 03-5282790

המכירה הבאה תקיים בנובמבר 2016

שנה טובה ירושלים

מאת: הרצל חקק

הצצה בניחוח ירושלמי למנהג היפה לשלוח כרטיסי ברכה בראשית השנה. כיצד נולד המנהג בשנות הגלות וכיצד הצליחה חברת דואר ישראל לכבוש את הציבור בשיבה לשנה הטובה הישנה, סדרת 'רטרו' שמשחזרת את ברכות שנות החמישים

לקראת השנה החדשה החל כנראה בקהילות אשכנז דוברות הגרמנית במאה ה־14. במאה ה־19 החל המנהג להתפשט לקהילות מזרח אירופה, ולקהילות הספרדיות באירופה ובמזרח.

באוסף שבמוזיאון נפרשים לפנינו כרטיסי הברכה שהודפסו בירושלים בשלהי המאה ה־19 ובעשורים הראשונים של המאה ה־20. חלק מהכרטיסים נשלחו כבקשת תרומה מהנדבנים בתפוצות ושימשו לאחר מכן קישוט לסוכה. חלק מכרטיסי הברכה מעוטרים באיורי המקומות הקדושים (הר הבית, הכותל המערבי, הר ציון, מערת המכפלה, קבר רחל ועוד). מטרת התמונות הייתה לעורר את רגשותיהם של הנדבנים בתפוצות לקשיי הקיום של היהודים בארץ ישראל.

כל איגרת ברכה צבעונית או בשחור לבן סיפרה סיפור, חלון לחיים שהיו. למשל ישנו כרטיס ובו נושא טעון מאד: עקידת יצחק על רקע הרי ירושלים והר הבית. איגרת השנה טובה יוצרת את הזהות המלאה בין מקום העקידה (הר המוריה) לבין ירושלים, המקום ממנו נשלחה אגרת הברכה.

מעשה העקידה באיגרת 'שנה טובה' ירושלמית

מעשה העקידה קשור לראש השנה הן בשל מרכזיותו בתפילות החג – והן בשל השופר העשוי מקרן איל. הפיוט הידוע של ראש השנה מגלם זאת – "עוקד נעקד והמזבח" – בו מופיעה השורה "עין במר בוכה ולב שמח". לכל זה יש ביטוי בכרטיסי שנה טובה שמתארים מאורע קדוש זה. על פי פיקל "האמן השתמש במדרשים כדי לתאר את המאורעות.

מים ספורים לפני ראש השנה הכין אותנו מחנך הכיתה בבית הספר אליאנס לקראת הכנת כרטיסי הברכה המסורתיים. כדי להנעים את רוחנו סיפר לנו על סופר שאהב, מנדלי מוכר ספרים. לדבריו, בתקופת מנדלי מוכר ספרים כנראה לא היו עדיין איגרות ברכה בראש השנה, אבל חשוב היה למורה הקשיש לספר לנו על ציפייה לכרטיס שנה טובה, שהסתיימה בצורה אחרת. באותם ימים הופתע מנדלי הסופר לקבל מאחד מחבריו המשוררים מכתב מעוטר ויפה לקראת ראש השנה.

"הוא בוודאי מכבד אותי ביצירה מעניינת או בברכה מהממת", מלמל מנדלי מוכר ספרים לעצמו. באותם ימים, מי שקיבל מכתב, שילם בעצמו לדוור כדי לזכות ולקבל את המכתב. שילם מנדלי טבין ותקילין ופתח את המכתב. שתי מילים היו כתובות באיגרת, לא יותר. "שלומי טוב", כך כתב למנדלי אחד מחבריו הטובים. המלים המרגיעות היו כתובות שחור על גבי לבן במכתבו של החבר. על שלומו הטוב אני משלם? – שאל את עצמו מנדלי המאוכזב. תדהמה אחזה אותו, ואז לקח בשקט אבן, עטף אותה יפה יפה, ושלה לחברו את הכול ארוז בחבילה מצודדת. כשקיבל חברו את המכתב, נדרש לשלם כדן – וגם לקרוא את מכתבו של מנדלי שהיה חד וחלק: "כשמעתי ששלומך טוב, נגולה אבן מלבי".

מי שגדל בארץ בשנות החמישים, אכן ציפה לקבל מכתבי ברכה – והייתה התרגשות עצומה לקראתם. בתינו הוצפו בגלויות של איגרות ברכה מרגינות – שהלכו ו"התגדרו" בלשון אותם ימים: זכינו לפתע לגלות בתיבות המכתבים איגרות "שנה טובה" בגוונים שונים, בצורות שונות – בכפולות של דפים, תמונות נשלפות מחלונות תזזייתיים... כוכבי זהב צבעוניים... נצנצים סגולים ותכולים ואדומים. הלב עלה על גדותיו. בשכונה הירושלמית שלנו היו אומרים, זה הזמן לשלוח "שנה טובה" מכל הלב... זה הזמן לְשַׁטֵּב.

בכל בית אספו כרטיסי ברכה, ובחג הסוכות זכינו לראותם תלויים על יריעות הסוכה, סגולה לימים טובים. אהבנו לראות כרטיסים ובהם ציפורים, עצים, בתי כפר, משפחה מסיבה לשולחן חג, גיבורי אומה... היו גם איגרות עם סופרים, חיילים, מה לא. לאותן איגרות ברכה קמו גם אספנים מקצועיים – וממילא הוצגו אוספים לאורך השנים במוזיאונים שונים.

בתערוכה שהתקיימה במוזיאון חצר היישוב הישן ברובע היהודי בירושלים ניתן דגש על גלויות המציגות מוטיבים ירושלמיים. ראינו מעבר לברכות גם פכים קטנים מחיי היישוב, מתפיסות שרווחו בירושלים, חשנו ניחוח ירושלמי פורץ ומבצבץ מעבר לאותן איגרות ברכה שובות לב. לדברי אורה פיקל צברי, אוצרת התערוכה ומנהלת המוזיאון, יש למנהג שורשים עמוקים: "מנהג משלוח איגרות ברכה

בסדרות של איגרות הָרטרו שהפיץ 'דואר ישראל' – וזה אכן הגל שמנצח את כרטיסי הברכה הדיגיטאליים והמודרניים. דואר ישראל ידע לקלוע למטרה, ואין פלא שהקהל אהב סדרות אלה, שפרטו על נימים עלומים בנפש רבים.

ברכות 'שנה טובה' רטרו בדוכן בירושלים

ככל שאתה צופה באיגרות ברכה מאותם ימים, אתה חש געגועים לעולם שחלף. המאה ה-21 הציפה אותנו באפליקציות, בגאדג'טים ובפעלולים טכנולוגיים מסחררים... אבל הלב יוצא לאותה פשטות אמיתית שנעלמה, לכל אותם דפים נוצצים, שביקשו עולם של אצילות ויופי ואהבה. נשארה באוויר אותה ציפייה לאותן תמונות ישנות, לאותם חלומות רחוקים, לאותן תקוות לעולם טהור. ביאליק שורר בכאב: "למה כְּזַבְתֶּם לי אורות רחוקים". אבל אנו עדיין מצפים לאותם אורות, לאותו הוד ישן. איגרות השנה טובה מעלות שביבי אור של עולם שהיה, מחוז כיסופים של ערכים ותמימות, האם כל זה יחזור?

המדריך מרחף מעבר לקווי הציור. ציור יכול לבטא תפיסת עולם, ואנו קולטים שיש מעבר לתמונה פרשנות לסיפור המקראי. בניגוד לציורים בהם נראה יצחק ילד קטן, הנה באיגרת שלפנינו בתערוכה – יצחק הנעקד מופיע כפי שמתואר במדרש כבחור בן ארבעים". יש ברכות שיצאו מירושלים אך העלו על נס את הגאולה שיצאה מנמל תל אביב. באחד הכרטיסים אנו רואים את סממני הגאולה המודרנית לצד איורי המקומות הקדושים. לדברי פיקל, "הכוונה הייתה להזכיר בפרסומת סמויה את חובתם [של הנדיבים בחוץ לארץ אליהם נשלחו הברכות] לתמוך במי שמקיים במקומם את מצוות יישוב ארץ ישראל ומצוות לימוד תורה בארץ ישראל בעוד הם יושבים על סיר הברשר".

בכרטיס ברכה אחר משנות השלושים של המאה העשרים מופיעים בחלק העליון שלושה מדליונים ובמרכזם הר ציון, קבר רחל והכותל המערבי. מעל המדליונים, 12 שבטי ישראל ובמרכז ברכה שובה לב בעברית ובאנגלית וטנא עמוס כל טוב. בחלק התחתון חזון השיבה לציון – מלאך מראָה לזקן, הנתמך על ידי, את הגאולה הממשמשת ובאה: בניין נמל תל אביב וגאולת האדמה. הציור מלמד משהו על תפיסת העולם של הצייר שצייר את כרטיס הברכה, את הכיסופים לגאולה הצינונית.

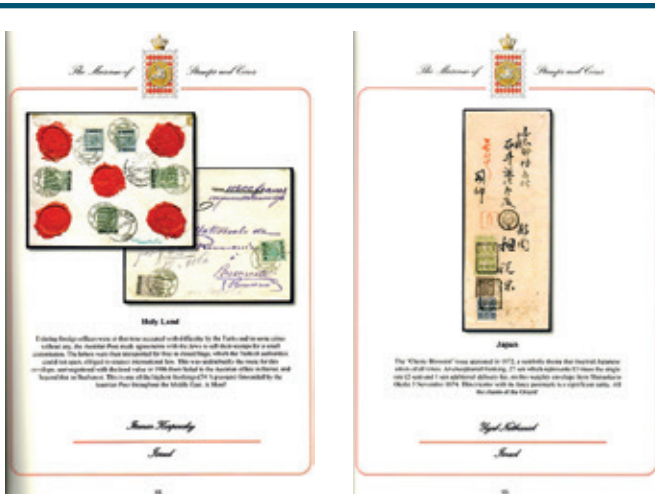
בחצר היישוב בירושלים האוסף נושא גוון מקומי: אוהבים את החשיפה של ירושלים שהייתה, והאוסף מאפשר לגלות חלקים יפים באותו פאזל של עיר הקודש הנכספת מימי היישוב הישן. לפנינו חלון ראוה לכרטיסים מלאי תוכן ומסר עמוק. המתבונן בכרטיס חוזר לימים שהיו, לפרקים בחיי העם, למוטיבים שהם חלק מהזהות שלנו. יש מקום להנחה, שאותם כרטיסי ברכה שאבו אליהם מרכיבים ציוניים, שביבי תקוות של שיבה לציון, של תקומת האומה – ואכן המילים והציורים מבטאים כיוונים אלה.

מי שעקב אחרי הגל החוזר של "שנה טובה" בשנים האחרונות, שם לב למגמה להשיב לציבור איגרות ברכה שצוירו בשנות החמישים והשישים: אותן ציפורים, אותם נצנצים, אותם מראות כפריים, אותן תמונות משפחתיות אופטימיות... ראינו זאת, למשל,

פריטי המציגים הישראלים במונקופיל

לרגל תערוכת הבולים ניו יורק 2016 פרסם מועדון מונטה קרלו היוקרתי קטלוג של בולים נדירים שהוצגו בתערוכת הבולים מונקופיל 2105 (מאמר המסכם את התערוכה פורסם בשובר 102, עמוד 20).

בקטלוג המהודר שכרכתו עשויה מזמש בצבע ארגמן נכללים פריטים של שני המציגים הישראלים – יגאל נתנאל ואיתמר קרפובסקי.

הדף המוקדש לפריט מתצוגתו של יגאל נתנאל (מימין) ושל איתמר קרפובסקי (משמאל)

חידה בולאית נושאת פרסים

ההדים הראשונים שעוררה הידיעה על תערוכת הבולים 'ירושלים 2016' ההולכת ונרקמת, עוררו השראה בקרב אומנית ויוצרת המתמחה במיניאטורות עשויות בולים. האומנית, ששמה האומנותי הוא אום כל טוב, פנתה אלינו והציגה יצירה מעוררת השתהות, אשר בטח תביא להרמת גבה גם בקרב הפסימיסטים בקרבינו שתוהים על עתידה של הבולאות.

כל המרכיבים ביצירה נגזרו מבולים אמיתיים ששימשו לשליחת דברי דואר. הקוראים מוזמנים לבדוק ולזהות את מקור הבולים. כל קורא שיזהה את הבולים המקוריים מהם הורכבה היצירה, תוך ציון מדינת המקור, שנת ההנפקה והערך הנקוב, ויפנה למשרדי התאחדות בולאי ישראל, יזכה בשי בולאי נאה.

בולי תל אביב (י. צחור) בע"מ TEL-AVIV STAMPS (Y. TSACHOR) LTD.

**מכירה על פי הצעות מחיר בכתב
(Mail Auction)**

**מוקדמים * מנדט * מנהלת העם * דאר עברי
ישראל * חו"ל * יודאיקה * גלויות * ספרים**

קטלוג מאוייר חינם

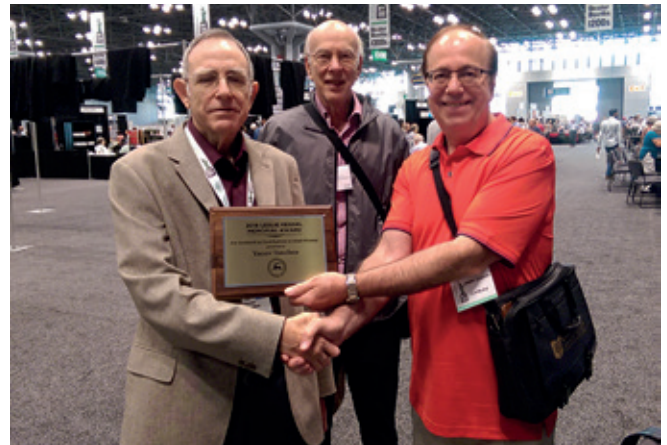
Web: telavivstamps.com • E-Mail: tastps@gmail.com

ת.ד. 16218 תל אביב, טלפון: 03-5226294, פקס: 03-5245088

הוועידה השנתית של אגודת אספני בולי ישראל בארצות הברית

מדי שנה מעניקה האגודה פרס שנתי על שם לסליה רגל (Leslie Reggel). הפרס לשנת 2016 הוענק ליעקב צחור מתל אביב בטקס אשר נערך בוועידה, בעבור תרומה יוצאת דופן לבולאות הישראלית. לאחר הטקס התקיימה הרצאתו של צחור (שנערכה בשיתוף עם מר צבי אלוני) על זיופים בבולאות ארץ הקודש וישראל.

הוועידה השנתית של אגודת אספני בולי ישראל בארצות הברית (Society of Israel Philatelists - SIP) נערכה ב־29 במאי 2016 במסגרת תערוכת הבולים העולמית World Stamp Show - NY 2016 שהתקיימה בניו יורק בין התאריכים 28 במאי ועד הרביעי ביוני 2016.

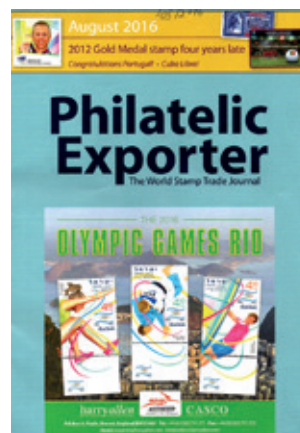

מר צחור עם קבלת הפרס. משמאל לימין, יעקב צחור, דונלד חפץ (Donald Chafetz), עורך ביטאון האגודה, והורד צ'אפמן (Howard Chapman), מזכיר האגודה.

תודה על תרומת בולים לנוער

- לאחוז וחגי אביזמר, מרמת גן
- לאמיר קליין ואתי שטיקל קליין, לזכרם של יוסף שטיקל ואברהם שמחה קליין ז"ל, מגבעתיים
- לגילה עמרי מקיבוץ שער העמקים, לזכרו של אביה יוחנן עמרי ז"ל
- לטל עדינה מחולון, לזכרו של ליפא ויסמן
- לנעמי יוסי מושקוביץ מתל־אביב, לזכרם של אסתר ואריה מושקוביץ
- לאורי שמידט, מתל־אביב
- לאורי זרובבל (על ידי הבת נירה), מתל־אביב
- לרומנו בית מכירות בולים, מתל־אביב
- לג'ק לפידות, מתל־אביב
- לשחר בלאו, מרמת־גן
- לנינה סודין, מתל־אביב
- לבלומה מילדרום מבני ברק, לזכרו של יעקב מילדרום
- לרדי שכטמן, מרחובות
- לגור יעקב, מחיפה
- לקלמן בר אילן, מחיפה

בולי האולימפיאדה במגזין הבולאי הבריטי

שלישיית בולי הדואר שהנפיק השירות הבולאי לרגל משחקי האולימפיאדה בריו זה ז'נרו שבברזיל באוגוסט 2016 נבחרו לעטר את עמוד השער של כתב העת הבריטי Philatelic Exporter בגיליון הסמון למשחקי האולימפיאדה.

עדכון קטלוג בולי ישראל

בקטלוג מופיעות העמודות הבאות: מספר קטלוג, ערך נקוב, ארבעה מחירים לפי מצב הבול (לא חתום עם שובל, חתום עם שובל, לא חתום בלי שובל, חתום בלי שובל).

13/9/2016

עונות השנה – גיליונית זיכרון
Seasons In Israel – Souvenir Sheet

2408ss	18.00 ₪	36.00 ₪	36.00 ₪	36.00 ₪	9.00 ₪
מ"ר		38.00 ₪			

13/9/2016

ישראל-בולגריה הנפקה משותפת – נדידת ציפורים
Israel-Bulgaria Joint Issue – Bird Migration

2409	5.00 ₪	10.00 ₪	10.00 ₪	10.00 ₪	10.00 ₪	2.50 ₪
מ"ר		12.00 ₪				

13/9/2016

מועדים התשע"ז – פיוט ליום הכיפורים
Festivals 2016 – Yom Kippur Poem

2405	2.30 ₪	4.60 ₪	4.60 ₪	4.60 ₪	1.15 ₪
2406	7.40 ₪	14.80 ₪	14.80 ₪	14.80 ₪	3.70 ₪
2407	8.30 ₪	16.60 ₪	16.60 ₪	16.60 ₪	4.15 ₪
סדרה	18.00 ₪	36.00 ₪	36.00 ₪	36.00 ₪	9.00 ₪
מ"ר		38.00 ₪			

13/9/2016

עונות השנה בישראל – סתיו
Seasons In Israel – Autumn

2408	4.10 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	2.05 ₪
מ"ר		10.20 ₪			

13/11/2016

יצחק נבון
Yitzhak Navon

2414	11.70 ₪	23.40 ₪	23.40 ₪	23.40 ₪	5.85 ₪
			25.40 ₪		

13/11/2016

תיירות בירושלים
Tourism In Jerusalem

2415	2.40 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	1.20 ₪
2416	2.40 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	1.20 ₪
2417	2.40 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	1.20 ₪
2418	2.40 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	1.20 ₪
2419	2.40 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	4.80 ₪	1.20 ₪
סדרה	12.00 ₪	24.00 ₪	24.00 ₪	24.00 ₪	6 ₪
			26.00 ₪		

13/11/2016

תיירות בירושלים - קונטרס בולים
Tourism In Jerusalem - Stamp Booklet

2419b	24.00 ₪	48.00 ₪
-------	---------	---------

13/9/2016

משלי חז"ל
Parables Of The Sages

*הבולים הודפסו בגיליונות מקושטים של 8 בולים וארבעה שבלים

2410	4.10 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	2.05 ₪
2411	4.10 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	2.05 ₪
2412	4.10 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	8.20 ₪	2.05 ₪
סדרה	12.30 ₪	24.60 ₪	24.60 ₪	24.60 ₪	6.15 ₪
מי"ר			₪		

13/9/2016

משלי חז"ל - קונטרס בולים*
Parables Of The Sages - Booklet

*6 בולים בערך נקוב של 4.10 ₪

2412b	24.60 ₪	49.20 ₪
-------	---------	---------

13/9/2016

יום ההוקרה לפצועי מערכות ישראל ופעולות האיבה
Casualties Of War And Rerror Appreciation Day

2413	2.30 ₪	4.60 ₪	4.60 ₪	4.60 ₪	1.15 ₪
מי"ר			6.60 ₪		

13/11/2016

גליונית זיכרון בלתי מנוקבת
Imperforated Souvenir Sheet

שח 180.00	שח 180.00	שח 7.00	2424imp
שח 16:00			

תויית ביול

13/9/2016

תוית דוארמט - כלבים לאימוץ בישראל, טדי
Atm Postage Label - Dog Adoption In Israel, Teddy

שח 8.00	שח 2.30	93בט
---------	---------	------

13/11/2016

תוית דוארמט - "ירושלים 2016"
Atm Postage Label "Jerusalem 2016"

שח 8.00	שח 2.30	94בט
---------	---------	------

13/11/2016

פסיפסים בישראל
Mosaics in Israel

שח 2.05	שח 8.20	שח 8.20	שח 8.20	שח 4.10	2420
שח 2.05	שח 8.20	שח 8.20	שח 8.20	שח 4.10	2421
שח 2.05	שח 8.20	שח 8.20	שח 8.20	שח 4.10	2422
שח 6.15	שח 24.60	שח 24.60	שח 24.60	שח 12.30	סדרה
		שח 26.60			

13/11/2016

גליונית זיכרון - ספינות המלך שלמה
Souvenir Sheet - King Solomon's Ships

שח 14.00	שח 14.00	שח 7.00	2423ss
שח 16:00			

13/11/2016

תווית דוארמט - חג המולד
Atm Postage Label - Season's Greetings

תב 95	תב 2.30	תב 8.00
-------	---------	---------

13/11/2016

גיליון תוויות מאור - "ירושלים 2016"
Maor Postage Label Sheet - "Jerusalem 2016"

תב 17	תב 2.30 (לתווית)	תב 8.00
-------	------------------	---------

ניתן לרכוש במשרדי התאחדות בולאי ישראל

דפי מזכרת - ימי בולאות	
שנה	מס.כנס
1989	כנס 3
1996	כנס 10
1997	כנס 11
1998	כנס 12
1999	כנס 13
2000	כנס 14
2001	כנס 15
2002	כנס 16
2003	כנס 17
2004	כנס 18
2005	כנס 19
2006	כנס 20
2007	כנס 21
2008	כנס 22
2009	כנס 23
2010	כנס 24
2011	כנס 25
2012	כנס 26
2013	כנס 27
2014	כנס 28

דפי מזכרת - תערוכות	
שנה	תערוכה
95	ירושלים 3000
1996	באר שבע 1996
1996	כל סיפור - בת"ם
1997	נצרת 1997
1997	אריאל 1997
1998	ישראל 98
1998	אשקלון 98
1999	תל אביב 99
2000	באר שבע 2000
2001	ירושלים 2001
2004	תלאבול
2006	ירושלים 2006
2008	ישראל 2008
2010	ירושלים 2010
2013	תל אביב 2013

מחירים:

כל דפי המזכרת מלבד כנס 15 - 55 ₪ לחברי ההתאחדות,
משלוח ללא תשלום, כנס 15 - 100 ₪
למי שאינו חבר התאחדות - 60 ₪ + דמי משלוח 10 ₪

למכירה מעודפי הספרייה

Zvi Aloni, La poste et la Philatélie en Israel au fil du temps
(תולדות הדואר והבולאות בארץ ישראל) - הספר נכתב
בשתי שפות, בצרפתית וגרמנית. 68 עמודים מלווים בצילומים
של פריטים בולאיים ותיעוד היסטורי - 50 ₪

קטלוגים MICHEL

כרך 3 - דרום אירופה 2014 - 85 ₪

כרך 3 - דרום אירופה 2015 - 140 ₪

כרך 4 - צפון אירופה 2014/2015 - 85 ₪

כרך 7 (A-M) - אוסטרליה ומדינות באוקיינוס השקט

2013/2012 - 160 ₪

תיקון טעות

בשבל 103 נפלו הטעויות הבאות:

בכותרת המאמר של סיר ניקולס וינטר (עמוד 17) חלה טעות -
שמו ג'ורג' וינטון (ולא וינטר).

במאמר על ג'ילברטו בוסקו סלדיבר (עמוד 18) - ג'ילברטו לא
הוכר כחסיד אומות העולם.

עמכם הסליחה

ניתן לרכוש במשרדי התאחדות בולאי ישראל

תשלום במזומן, בהמחאות אישיות,
בהמחאות דואר או ב-PAYPAL.
לא מקבלים תשלום בכרטיסי אשראי.
נא להוסיף דמי משלוח.

1. קטלוג בולי ישראל – 10 ש
2. הגדה בולאית לפסח – מהדורה ב' – 40 ש (35 ש לחברי הב"י).
3. ספרות באנגלית של תולדות הדואר בתקופת המעבר בישראל, 1948:
  - א. כרך Official Postal Services – I חדש! – 250 ש (220 ש לחברי הב"י).
  - ב. כרך II – חלק 1 – Jerusalem and Safad – 200 ש. (180 ש לחברי הב"י – חזר למלאי).
  - ג. כרך II – חלק 2 – Nahariya, Rishon Le Zion, etc – 220 ש. (200 ש לחברי הב"י).
  - ד. כרך III – Israel Foreign Postal Links – 100 ש. (80 ש לחברי הב"י).

4. חוברת "תולדות הדואר של ארץ ישראל" באנגלית:

- א. HLP 117-118
- ב. HPL 119-120
- ג. HPL 121-122
- ד. HPL 125
- ה. HPL 126-127
- ו. HPL 128-129
- ז. HLP 130-131

מחיר כל חוברת 90 ש, לחברי הב"י 20 ש בלבד.

5. דפי מזכרת המופקים על ידינו לרגל תערוכות בולים וכנסים שנתיים, ראו דוגמאות בצדי המודעה – 60 ש (55 ש לחברי הב"י). כנס 15-90 ש.
6. חוברות קודמות של "שבל" – 5 ש לחוברת, כאשר חוברת מס' 1 – 50 ש.
7. עודפי ספרות מהספרייה – קטלוגים "מיכל" מהדורה או שנים אחרות, בולאות ארץ ישראל במצב טוב, קטלוגים של מכירות פומביות של אוספים מפורסמים, קטלוגים של תערוכות קודמות בארץ, חוברות מחו"ל וכד', הכל במחירים נוחים.

9/8/2016
חותמת יום הופעה
מכתב רשום בארץ עד 50 גרם עם
אישור מסירה

5/8/2016
חותמת אירוע
טקס פתיחת המשחקים האולימפיים
ריו 2016

17/7/2016
חותמת אירוע
ח"י שנים מפעלות חינוך וחברה

7/7/2016
חותמת אירוע
פתיחת ה"פלנתניה"

13/9/2016
חותמת יום הופעה
עונות השנה בישראל

13/9/2016
חותמת יום הופעה
עונות השנה בישראל
סתיו

13/9/2016
חותמת יום הופעה
מועדים התשע"ז

28/8/2016
חותמת אירוע
70 שנה לעמותת סוחרי הבולים
בישראל

13/9/2016
חותמת יום הופעה
כלבים לאימוץ בישראל

13/9/2016
חותמת יום הופעה
ישראל - בולגריה

13/9/2016
חותמת יום הופעה
יום ההוקרה לפצועי מערכות ישראל
ופגועות האיבה

13/9/2016
חותמת יום הופעה
משלי חז"ל

רומנו בית מכירות

למכירה בולי אנטרטיקה, פוקלנד, סאוטי-ג'ורג'יה, נושאים, ציפורים, אוניות, אומנות וכדור-רגל. ניתן לעשות הזמנה בדאר. סוכנות בלעדית לאביזרי בולאות LINDNER

מען 03-5463664, ת.ד. 23274, חנות 03-5282790

*** חנות מקוננת ***
משלוח בדואר רשום

חדש ב- בית טוב

אינדקס נושאים לאספנים תמטיים

האתר www.bait-tov.com ימצא בשבילך את הסדרה החסרה לך בכל נושא

- כנס לאתר, עבור לעברית ולחיצה על דגל ישראל
- לחץ 'אינדקס נושאים' ובחר נושא מהרשימה
- בנוסף בחר מהרשימה 'ישוּבֵי יִשְׂרָאֵל' את היישוב שלך ותופע

ת.ד. 2275 בת-ים 59121 סלפקס: 03-5535313

בולים בחבילות לפי נושאים ולפי מדינות, בולי ישראל, חותמות, אלבומים

בולי גלעדי

בולי ישראל, חו"ל, נושאים ויודאיקה, הופיע מחירון בולי ישראל 2013 בולי הרשות הפלסטינית

מבצע:
מגורת פוספור לבולי ישראל – 150 ש"ח

יבוא אלבומי IMPORTA והוויד
רח' אלנבי 76 ת"א קומה ב' טל: 03-5163871, ת.ד. 3059 תל אביב 6103001
טלפון סלולארי: 054-5390225; אימייל: giladistamps@gmail.com

מרכז הבולים

מתמחים במוקדמים, מנדט, מנהלת העם ובולי ישראל, טעויות, תוויות מכל הסוגים, זרחנים בולי חו"ל לפי חלוקה למדינות ונושאים

נציג בלעדי של DAVO-MICHEL
אלנבי 94 תל-אביב (במתחם)
טל: 03-5605430; פקס: 03-5605755
email: stamps.center@gmail.com

הספרייה הבולאית של התאחדות בולאי ישראל

מה 1 ביולי 2016 הספרייה תהיה פתוחה לקוראים בימי חמישי בין השעות 09:00-15:30. השאלת ספרים, קטלוגים, מגזינים וצילומי תצוגות – לחברי ההתאחדות. עיון במקום – לקהל הרחב.

רח' פינסקר 2, תל-אביב, קומה א',
טל: 03-6295547

למכירה

ניתן לרכוש עותקים קודמים של "שובל" במחיר של 5 ש"ח האחד + דמי משלוח.

(גיליון מספר 1 – 50 ש"ח. מספר גיליונות אינם יותר במלאי)

בולי מידן ראובן

קונה ומוכר בולים, בולי ישראל, שנתונים, תוויות קלוסנדורף, סימה ובולי זרחן שונים
טל נייד: 052-8301265

אליק רינק

בולים ומטבעות

קונה ומוכר

רח' הס 4 פינת אלנבי 35, ת"א ת.ד. 3554,
טל. 03-6297192, פקס. 03-5255131,
מען: 03-5227922

מוטי ברש בולי דיזינגוף

בולים – ישראל וחו"ל – מכירה, קניה, הערכה מטבעות ושטרות אלבומים ואביזרים המבחר הגדול בארץ!!

דיזינגוף סנטר ת"א חנות 420,
טל/פקס. 03-5251552,
דוא"ל: motib51@smile.net.il

Talia Stamps

Moshe Aharon Awad
Mobile: 972523315322
Telephone: 97237301142
moshe.aharon39@gmail.com

Member of Israel Philatelic Federation American Philatelist Member No. 220304
Member of Association of Israel Stamps <http://www.delcampe.net/stores/awad>
Selling and buying Israeli stamps, year collections, special covers and sheets, generic covers and sheets, Cima labels, phosphor stamps, albums for souvenir leaves, and souvenir leaves.

בולי כחול לבן

Blue White Stamps

קונה, מוכר, מחליף, מכירה פומבית, אביזרים, בולים, מטבעות ושטרות.

רח' המלך ג'ורג' 6 (ירידה מאלנבי), ת.ד. 23257 תל-אביב 61231

טל: 03-5281023, 03-5015496, פקס: 03-6521145

Email: info@bwsegal.com

תערוכת 'ירושלים 2016' - שעות הפתיחה המעודכנות

תערוכת הבולים 'ירושלים 2016' תתקיים באולם התצוגות

בבנייני האומה בירושלים ותהיה פתוחה לקהל

מיום ראשון, 13 בנובמבר ועד יום חמישי, 17 בנובמבר - הכניסה ללא תשלום.

להלן שעות הפתיחה המעודכנות - בשונה מהשעות שפורסמו בגיליון הקודם:

● יום ראשון (13/11): 13:00 - 20:00

● ימים שני עד רביעי (14-16/11): 12:00 - 20:00

● יום חמישי (17/11): 12:00 - 18:00

לפרטים נוספים:

היכנסו לאתר התערוכה המופיע באתר התאחדות בולאי ישראל

(בעמוד הבית, הכפתור השמאלי בסרגל העילי)

החלה ההרשמה לכנס הבולאות ה-30

נפתחה ההרשמה לכנס יום הבולאות ה-30, שיערך בחג החנוכה ביום שלישי 27 בדצמבר 2016, במלון 'רנסנס' בתל אביב

הכנס יפתח בשעה 9:00 עם כיבוד והרשמה. בשעה 10:00 יחל הכנס עם דברי ברכות ולאחר מכן סדרת הרצאות. סדרת ההרצאות טרם גובשה סופית, אולם בין היתר יינשאו הרצאות על הדואר המצרי בארץ ישראל ואוסף לורנס פישר בנושא סכסוך ישראל-ערב.

כמיטב המסורת, במהלך הכנס יושק בול יום הבולאות, תוצג תכנית ההנפקות לשנת 2017 על ידי מנהל השירות הבולאי, ייבחרו הבול והחותמת המוצלחים לשנת 2016 ויוענק פרס למעצב הזוכה של 2015. באי הכנס אף ייהנו מארוחת צהריים חגיגית.

תכנייה מפורטת תפורסם באתר האינטרנט של התאחדות בולאי ישראל.

דמי השתתפות לחברי ההתאחדות עומדים על 130 ₪ ולאורחים שאינם חברי התאחדות 230 ₪.

ההרשמה במשרדי התאחדות בולאי ישראל, בטלפון 03-6295547 (לא ניתן לשלם בכרטיס אשראי). מחכים לראותכם!